תלמוד ירושלמי
(מנוקד ומפוסק על ידי דן בארי)

סדר זרעים

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק ט [0065,07]

[בְּרָכוֹת ט,א]

״הָרוֹאֶה מָקוֹם שֶׁנֶּעֱשׂוּ בוֹ נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל, אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה״.
מָקוֹם שֶׁנֶּעְקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ״.

[תלמוד]

מַתְנִיתָה בְּנִסֵּי יִשְׂרָאֵל,
אֲבָל יָחִיד שֶׁנֶּעֱשׂוּ לוֹ נֵס,
אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ.
מָהוּ שֶׁיְּבָרֵךְ אָדָם עַל נִסֵּי אָבִיו וְעַל נִסֵּי רַבּוֹ ?
אִם הָיָה אָדָם מְסֻיָּם,
כְּגוֹן יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה וַחֲבֵרָיו,
הָיָה אָדָם שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ בּוֹ שֵׁם שָׁמַיִם,
כְּגוֹן חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה,
נִסֵּי שֵׁבֶט,
מָהוּ שֶׁיְּבָרֵךְ ?
מַן דְּאָמַר ״כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט אִיקָרֵי קָהָל״,
צָרִיךְ לְבָרֵךְ.
מַן דְּאָמַר ״כָּל הַשְּׁבָטִים קְרוּיִין קָהָל״,
אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ.

הָרוֹאֶה בָּבֶל, צָרִיךְ לְבָרֵךְ חָמֵשׁ בְּרָכוֹת.
רָאָה פְּרָת, אוֹמֵר ״בָּרוּךְ עוֹשֶׂה בְרֵאשִׁית״.
רָאָה מֶרְקוּלִיס, אוֹמֵר ״בָּרוּךְ אֶרֶךְ אַפַּיִם״.
רָאָה בֵּיתוֹ שֶׁלְּנְבוּכַדְנֶצַּר, אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱרִיב בֵּיתוֹ שֶׁלְּאוֹתוֹ רָשָׁע״.
רָאָה מְקוֹם כִּבְשַׁן הָאֵשׁ וְגוֹב אֲרָיוֹת, אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה״.
רָאָה מָקוֹם שֶׁנּוֹטְלִין מִמֶּנּוּ עָפָר, אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, בָּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם״.
רָאָה בָּבֶל, אוֹמֵר:
(יְשַׁעְיָה יד,כג) ״וְטֵאטֵאתִיהָ בְּמַטְאֲטֵא הַשְׁמִד״.

רַבִּי זְעֵירָא, רַבִּי יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב:

כָּל בִּרְכָה שֶׁאֵין עִמָּהּ מַלְכוּת, אֵינָהּ בִּרְכָה.
אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא:
אֲנָה אַמְרֵית טַעְמָא,
(תְּהִלִּים קמה,א) "אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ".
רַב אָמַר:
צָרִיךְ לוֹמַר "אַתָּה",
וּשְׁמוּאֵל אָמַר:
אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר "אַתָּה".
רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יוֹנָתָן אַזְלוּן מֵעִבֵּד שִׁלְמָא,
בְּאִלֵּין קַרְיָתָא דִּדְרוֹמָה.
עַלּוּן לְחַד אֲתַר וְאַשְׁכְּחוּן לְחַזָּנָא דְּאָמַר:
"הָאֵל הַגָּדוֹל, הַגִּבּוֹר, וְהַנּוֹרָא, הָאַדִּיר, וְהָאַמִּיץ",
וְשִׁתְּקוּ אוֹתוֹ.
אָמְרוּ לוֹ:
אֵין לְךָ רְשׁוּת לְהוֹסִיף
עַל מַטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בַּבְּרָכוֹת.
רַב חוּנָא בְּשֵׁם רַב:
(אִיּוֹב לז,כג) "שַׁדַּי לֹא מְצָאנֻהוּ שַׂגִּיא כֹחַ",
לֹא מָצִינוּ כֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁלַּקָּדֶשׁ בָּרוּךְ הוּא.
רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
(אִיּוֹב לז,כ) "הֲיֻסַּפַּר לוֹ כִּי אֲדַבֵּר,
אִם אָמַר אִישׁ כִּי יְבֻלָּע."
אִם בָּא אָדָם לְסַפֵּר גְּבוּרוֹתָיו שֶׁלַּקָּדֶשׁ בָּרוּךְ הוּא,
מִתְבַּלֵּעַ מִן הָעוֹלָם.
אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן:
(תְּהִלִּים קו,ב) "מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יי",
כְּגוֹן אֲנִי וַחֲבֵרַי.
אָמַר רַבִּי אַבּוּן:
"מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יי",
תִּרְגֵּם יַעֲקֹב אִישׁ כְּפַר נְבוּרָיָא בְּצוֹר,
(תְּהִלִּים סה,ב) "לְךָ דֻמִיָּה תְהִלָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן",
סַמָּא דְכֻלָּא, מַשְׁתּוּקָא.
לְמַרְגְּלִית דִּלֵּית לַהּ טִימִי, <מחיר>
כָּל שֶׁמִּשְׁתַּבֵּחַ בָּהּ פְּגָמָהּ.

תְּנֵי:
הַפּוֹתֵחַ בְּיוֹ"ד הֵ"א וְחוֹתֵם בְּיוֹ"ד הֵ"א,
הָרֵי זֶה חָכָם.
בְּאָלֶ"ף לָמֶ"ד וְחוֹתֵם בְּאָלֶ"ף לָמֶ"ד,
הָרֵי זֶה בּוּר.
בְּאָלֶ"ף לָמֶ"ד וְחוֹתֵם בְּיוֹ"ד הֵ"א,
הָרֵי זֶה בֵּינוֹנִי.
בְּיוֹ"ד הֵ"א וְחוֹתֵם בְּאָלֶ"ף לָמֶ"ד,
הָרֵי זוֹ דֶּרֶךְ אַחֶרֶת.

הַמִּינִין שֶׁאָלוּ אֶת רַבִּי שַׁמְלַי:
כַּמָּה אֱלוֹהוֹת בָּרְאוּ אֶת הָעוֹלָם?
אָמַר לָהֶן:
וְלִי אַתֶּם שׁוֹאֲלִין?
לְכוּ וְשַׁאֲלוּ אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר:
(דְּבָרִים ד,לב) "כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים,
אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ,
לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ".
"אֲשֶׁר בָּרְאוּ אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ",
אֵין כָּתוּב כָּאן, אֶלָּא
"לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ".
אָמְרוּ לֵיהּ:
וְהָכְתִיב: "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים"!
אָמַר לָהֶן:
וְכִי "בָּרְאוּ" כָּתוּב? אֵין כָּתוּב אֶלָּא "בָּרָא".
אָמַר רַבִּי שַׁמְלַי:
כָּל מָקוֹם שֶׁפָּקְרוּ הַמִּינִין, תְּשׁוּבָתָן בְּצִדָּן.
חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ:
מָה אַהֵן דִּכְתִיב:
(בְּרֵאשִׁית א,כו) "נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ"?
אָמַר לָהֶן:
"וַיִּבְרְאוּ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמָם"
אֵין כָּתוּב כָּאן, אֶלָּא
(בְּרֵאשִׁית א,כז) "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ".
אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו:
לְאֵלּוּ דָּחִיתָ בְּקָנֶה,
לָנוּ מָה אַתָּה מֵשִׁיב?
אָמַר לָהֶן:
לְשֶׁעָבַר אָדָם נִבְרָא מִן הֶעָפָר,
וְחַוָּה נִבְרֵאת מִן אָדָם.
מֵאָדָם וְאֵילָךְ "בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ":
אִי אֶפְשָׁר לָאִישׁ בְּלֹא אִשָּׁה,
אִי אֶפְשָׁר לָאִשָּׁה בְּלֹא אִישׁ;
אִי אֶפְשָׁר לִשְׁנֵיהֶן בְּלֹא שְׁכִינָה.

חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ:
מָה הַהֵן דִּכְתִיב:
(יְהוֹשֻׁעַ כב,כב) "אֵל אֱלֹהִים יי,
אֵל אֱלֹהִים יי הוּא יֹדֵעַ"?
אָמַר לָהֶן:
"הֵם יוֹדְעִין" אֵין כָּתוּב כָּאן,
אֶלָּא "הוּא יֹדֵעַ".
אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו: [66]
רַבִּי, לְאֵלּוּ דָּחִיתָ בְּקָנֶה,
לָנוּ, מָה אַתָּה מֵשִׁיב?
אָמַר לָהֶן:

שִׁלְשִׁתָּן שֵׁם אֶחָד,
כְּאֶנָּשׁ דְּאָמַר "בַּסִּילִיוֹס קֵיסַר אַוּגוּסְטוּס". <מלך>
חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ:
מָה הַהֵן דִּכְתִיב:
(תְּהִלִּים נ,א) "אֵל אֱלֹהִים יי דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ"?
אָמַר לָהֶן:
וְכִי "דִּבְּרוּ וַיִּקְרְאוּ" כָּתוּב כָּאן?
אֵין כָּתוּב אֶלָּא "דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ".
אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו:
רַבִּי, לְאֵלּוּ דָּחִיתָ בְּקָנֶה,
וְלָנוּ, מָה אַתָּה מֵשִׁיב?
אָמַר לָהֶן:
שִׁלְשִׁתָּן שֵׁם אֶחָד, כְּאֶנָּשׁ דְּאָמַר:
"אוּמָנִין, בַּנָּיִין, אַרְכִּיטֶקְטוֹנִין". <אדריכלים>
חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ:
מָהוּ הָהֵן:
(יְהוֹשֻׁעַ כד,יט) "כִּי אֱלֹהִים קְדֹשִׁים הוּא"?
אָמַר לָהֶן:
"קְדוֹשִׁים הֵמָּה" אֵין כָּתוּב כָּאן,
אֶלָּא "הוּא".
אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו:
רַבִּי, לְאֵלּוּ דָּחִיתָ בְּקָנֶה,
וְלָנוּ, מָה אַתָּה מֵשִׁיב?
אָמַר לָהֶן:
קָדוֹשׁ בְּכָל מִינֵי קְדֻשּׁוֹת.
דְּאָמַר רַבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא:
הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא,
דִּרְכּוֹ בִּקְדֻשָּׁה,
הִלּוּכוֹ בִּקְדֻשָּׁה,
יְשִׁיבָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה,
דִּבּוּרוֹ בִּקְדֻשָּׁה,
חֲשִׂיפַת זְרוֹעוֹ בִּקְדֻשָּׁה,
נְרְאֶה בִּקְדֻשָּׁה,
אַדִּיר בִּקְדֻשָּׁה.

דִּרְכּוֹ בִּקְדֻשָּׁה:
(תְּהִלִּים עז,יד) "אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ".
הִלּוּכוֹ בִּקְדֻשָּׁה:
(תְּהִלִּים סח,כה) "הֲלִיכוֹת אֵלִי מַלְכִּי בַקֹּדֶשׁ".
יְשִׁיבָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה:
(תְּהִלִּים מז,ט) "אֱלֹהִים יָשַׁב עַל כִּסֵּא קָדְשׁוֹ".
דִּבּוּרוֹ בִּקְדֻשָּׁה:
(תְּהִלִּים ס,ח) "אֱלֹהִים דִּבֵּר בְּקָדְשׁוֹ".
חֲשִׂיפַת זְרוֹעוֹ בִּקְדֻשָּׁה:
(יְשַׁעְיָה נב,י) "חָשַׂף יי אֶת זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ".
נְרְאֶה בִּקְדֻשָּׁה:

(תהלים סג,ג) "כֵּן בַּקֹּדֶשׁ חֲזִיתִיךָ".
אַדִּיר בְּקָדֵשָׁה:
(שְׁמוֹת טו,יא) "מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ".

חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ:
מָהוּ אַהֵן הִכְתִּיב:
(דְּבָרִים ד,ז) "מִי גוֹי גָּדוֹל,
אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו"?
אָמַר לָהֶן:
"כַּיי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֲלֵיהֶם" אֵין כָּתוּב כָּאן,
אֶלָּא "בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו".
אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו:
רַבִּי, לְאֵלּוּ דָּחִיתָ בְּקָנֶה,
לָנוּ, מָה אַתָּה מֵשִׁיב?
אָמַר לָהֶן:
קָרוֹב בְּכָל מִינֵי קְרִיבוֹת.
דְּאָמַר רַבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה בַּר סִימוֹן:
עֲבוֹדָה זָרָה נִרְאֵית קְרוֹבָה, וְאֵינָהּ אֶלָּא רְחוֹקָה.
מָה טַעְמָא?
(יְשַׁעְיָה מו,ז) "יִשָּׂאֻהוּ עַל כָּתֵף יִסְבְּלֻהוּ,
וְיַנִּיחֻהוּ תַחְתָּיו וְיַעֲמֹד, מִמְּקוֹמוֹ לֹא יָמִישׁ,
אַף יִצְעַק אֵלָיו וְלֹא יַעֲנֶה, מִצָּרָתוֹ לֹא יוֹשִׁיעֶנּוּ".
סוֹף דָּבָר, אֱלוֹהוֹ עִמּוֹ בַּבַּיִת,
וְהוּא צוֹעֵק עַד שֶׁיָּמוּת,
וְלֹא יִשְׁמַע וְלֹא יוֹשִׁיעַ מִצָּרָתוֹ.
אֲבָל הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִרְאֶה רָחוֹק,
וְאֵין קָרוֹב מִמֶּנּוּ.
דְּאָמַר רַבִּי לֵוִי:
מִן הָאָרֶץ וְעַד לָרָקִיעַ, מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה,
וְעָבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ, מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה.
וּמֵרָקִיעַ לָרָקִיעַ, מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה.
וְכֵן לְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ.
וְאָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה,
רַבִּי חֶלְבּוֹ בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּא סַמּוֹקָה:
כַּף טַלְפֵּי הַחַיּוֹת,
מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה,
מַה טַעַם?
(יחזקאל א,ז) "וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה", מִנַּיִן "יְשָׁרָה".
רְאֵה כַּמָּה הוּא גָּבוֹהַּ מֵעוֹלָמוֹ!
וְאָדָם נִכְנָס לְבֵית הַכְּנֶסֶת,
וְעוֹמֵד אַחוֹרֵי הָעַמּוּד וּמִתְפַּלֵּל בִּלְחִישָׁה,
וְהַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַאֲזִין אֶת תְּפִלָּתוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר:
(שְׁמוּאֵל א א,יג) "וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ,
רַק שְׂפָתֶיהָ נָּעוֹת וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמֵעַ",
וְהֶאֱזִין הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת תְּפִלָּתָהּ.
וְכֵן כָּל בְּרִיּוֹתָיו.

שֶׁנֶּאֱמַר:
(תְּהִלִּים קב,א) "תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף,
וְלִפְנֵי יי יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ",
כְּאָדָם הַמְּשִׂיחַ בְּאֹזֶן חֲבֵרוֹ וְהוּא שׁוֹמֵעַ.
וְכִי יֵשׁ לָךְ אֱלוֹהַּ קָרוֹב מִזֶּה,
שֶׁהוּא קָרוֹב לְבִרְיוֹתָיו כַּפֶּה לָאֹזֶן?

רַבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק אָמַר בַּהּ אַרְבַּע שִׁיטִין.
בְּשָׂר וָדָם, יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן.
אָמְרוּ לוֹ:
הֲרֵי נִתְפַּס בֶּן בֵּיתְךָ!
אָמַר לָהֶן:
הֲרֵי אֲנִי מִתְקַיֵּם עָלָיו. <אני מגן עליו>
אָמְרוּ לוֹ:
הֲרֵי הוּא יוֹצֵא לִדּוֹן!
אָמַר לָהֶן:
הֲרֵי אֲנִי מִתְקַיֵּם עָלָיו.
אָמְרוּ לוֹ:
הֲרֵי הוּא יוֹצֵא לִתָּלוֹת!
הֵיכָן הוּא וְאֵיכָן פַּטְרוֹנוֹ?
אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
הִצִּיל אֶת מֹשֶׁה מֵחֶרֶב פַּרְעֹה.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(שְׁמוֹת יח,ד) "וַיַּצִּלֵנִי מֵחֶרֶב פַּרְעֹה".
אָמַר רַבִּי יַנַּי:
כְּתִיב:
(שְׁמוֹת ב,טו) "וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַרְעֹה",
וְאֶפְשָׁר לְבָשָׂר וָדָם לִבְרֹחַ מִן הַמַּלְכוּת?
אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁתָּפַס פַּרְעֹה אֶת מֹשֶׁה,
חִיְּבוֹ לְהַתִּיז אֶת רֹאשׁוֹ,
וְקָהָת הַחֶרֶב מֵעַל צַוָּארוֹ שֶׁלְּמֹשֶׁה וְנִשְׁבְּרָה.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(שִׁיר הַשִּׁירִים ז,ה) "צַוָּארֵךְ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן",
זֶה צַוָּארוֹ שֶׁלְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ.
אָמַר רַבִּי אֶבְיָתָר:
וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּתַּז הַחֶרֶב מֵעַל צַוָּארוֹ שֶׁלְּמֹשֶׁה
עַל צַוָּארוֹ שֶׁלְּקֵוֶסְטִינָרוֹ וַהֲרָגַתּוּ. <מענה ותליין>
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(שְׁמוֹת יח,ד) "וַיַּצִּלֵנִי מֵחֶרֶב פַּרְעֹה",
לִי הִצִּיל וּקְוֶסְטִינָר נֶהֱרַג.
רַבִּי בֶּרֶכְיָה קָרָא עָלָיו:
(מִשְׁלֵי כא,יח) "כֹּפֶר לַצַּדִּיק רָשָׁע".
רַבִּי אַבּוּן קָרָא עָלָיו:
(מִשְׁלֵי יא,ח) "צַדִּיק מִצָּרָה נֶחֱלָץ,
וַיָּבֹא רָשָׁע תַּחְתָּיו".
תָּנֵי בַּר קַפָּרָא:

מַלְאָךְ יָרַד וְנִדְמָה לָהֶן בִּדְמוּת מֹשֶׁה,
וְתָפְסוּ אֶת הַמַּלְאָךְ, וּבָרַח מֹשֶׁה.
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
בְּשָׁעָה שֶׁבָּרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַרְעֹה,
נַעֲשׂוּ כָּל אוֹכְלוֹסִין שֶׁלּוֹ [67]
מֵהֶן אִלְּמִין, וּמֵהֶן חֵרְשִׁין, וּמֵהֶן סוֹמִין.
אָמַר לָאִלְּמִין:
הֵיכָן הוּא מֹשֶׁה?
וְלֹא הָיוּ מְדַבְּרִים.
אָמַר לַחֵרְשִׁין, וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִין.
אָמַר לַסּוֹמִין, וְלֹא הָיוּ רוֹאִין.
הוּא שֶׁהַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ לְמֹשֶׁה:
(שְׁמוֹת ד,יא) "מִי שָׂם פֶּה לָאָדָם,
אוֹ מִי יָשׂוּם אִלֵּם, אוֹ חֵרֵשׁ, אוֹ פִקֵּחַ, אוֹ עִוֵּר?
הֲלֹא אָנֹכִי יי?"
תַּמָּן קָמְתְּ לָךְ, וְהָכָא לֵית אֲנָה קָאֵים?
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(דִּבְרִים ד,ז) "כַּיי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו".

רַבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק אָמַר בַּהּ שִׁיטָה אוֹחֲרִי:
בְּשָׂר וָדָם, יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן.
אָמְרוּ לוֹ:
הֲרֵי נִתְפַּס בֶּן בֵּיתְךָ!
אָמַר לָהֶן:
הֲרֵי אֲנִי מִתְקַיֵּם עָלָיו.
אָמְרוּ לוֹ:
הֲרֵי הוּא יוֹצֵא לִדּוֹן!
אָמַר לָהֶן:
הֲרֵי אֲנִי מִתְקַיֵּם עָלָיו.
אָמְרוּ לוֹ:
הֲרֵי הוּא מֵשְׁלָךְ לַמַּיִם!
הֵיכָן הוּא וְהֵיכָן פַּטְרוֹנוֹ?
אֲבָל הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אֶת יוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(יוֹנָה ב,יא) "וַיֹּאמֶר יי לַדָּג וַיָּקִא אֶת יוֹנָה".

רַבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק אָמַר בַּהּ שִׁיטָה אוֹחֲרִי:
הֲרֵי בָשָׂר וָדָם, יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן.
אָמְרוּ לוֹ:
נִתְפַּס בֶּן בֵּיתְךָ!
אָמַר לָהֶן:
הֲרֵינִי מִתְקַיֵּם עָלָיו.
אָמְרוּ לוֹ:
הֲרֵי הוּא יוֹצֵא לִדּוֹן!
אָמַר לָהֶן:

הֲרֵינִי מִתְקַיֵּם עָלָיו.
אָמְרוּ לוֹ:
הָרֵי הוּא מֵשְׁלָךְ לָאֵשׁ!
הֵיכָן הוּא וְהֵיכָן פַּטְרוֹנוֹ?
אֲבָל הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן.
הִצִּיל לַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה מִכִּבְשַׁן הָאֵשׁ.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(דָּנִיֵּאל ג,כח) "עָנַה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר:
בְּרִיךְ אֱלָהֲהוֹן דִּי שַׁדְרַךְ מִישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ,
דִּי שְׁלַח מַלְאֲכֵהּ וְשֵׁיזֵב לְעַבְדּוֹהִי".

רַבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק אָמַר בַּהּ שִׁיטָה אוֹחֲרִי:
הָרֵי בָשָׂר וָדָם, יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן.
אָמְרוּ לוֹ:
נִתְפַּס בֶּן בֵּיתָךְ!
אָמַר לָהֶן:
הֲרֵינִי מִתְקַיֵּם עָלָיו.
אָמְרוּ לוֹ:
הָרֵי הוּא יוֹצֵא לִדּוֹן!
אָמַר לָהֶן:
הֲרֵינִי מִתְקַיֵּם עָלָיו.
אָמְרוּ לוֹ:
הָרֵי הוּא מֵשְׁלָךְ לַחַיּוֹת!
הֵיכָן הוּא וְהֵיכָן פַּטְרוֹנוֹ?
אֲבָל הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אֶת דָּנִיֵּאל מִגּוֹב אֲרָיוֹת.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(דָּנִיֵּאל ו,כג) "אֱלָהִי שְׁלַח מַלְאֲכֵהּ,
וּסְגַר פֻּם אַרְיָוָתָא וְלָא חַבְּלוּנִי".

רַבִּי יוּדָן אָמַר בְּשֵׁם גַּרְמֵיהּ:
בָּשָׂר וָדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן.
אִם בָּאת לוֹ עֵת צָרָה,
אֵינוֹ נִכְנָס אֶצְלוֹ פִּתְאוֹם,
אֶלָּא הוֹלֵךְ וְעוֹמֵד עַל פִּתְחוֹ שֶׁלְּפַטְרוֹנוֹ,
וְקוֹרֵא לְעַבְדּוֹ אוֹ לְבֶן בֵּיתוֹ,
וְהוּא אוֹמֵר לוֹ:
אִישׁ פְּלוֹנִי עוֹמֵד עַל פֶּתַח חֲצֵרְךָ.
שֶׁמָּא מַכְנִיסוֹ, וְשֶׁמָּא מַנִּיחוֹ.
אֲבָל הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן.
אִם בָּאת עַל אָדָם צָרָה,
לֹא יִצְוַח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל,
אֶלָּא לִי יִצְוַח, וַאֲנִי עוֹנֶה לוֹ מִיָּד.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(יוֹאֵל ג,ה) "כֹּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם יי יִמָּלֵט".

אָמַר רַבִּי פִּינְחָס:
עוֹבָדָא הֲוָה בְּחַד רַבִּי,
דַּהֲוָה עָיֵיל בְּהָדָא חַמָּתָה דְּטִיבֶּרְיָא.
פַּגְעוּן בֵּיהּ רוֹמָאֵי, אַמְרוּן לֵיהּ:
מִן דְּמַאן אַתְּ?
אָמַר לוֹן:
מִן דְּסוּפְּיָנוּס.
וּפְנוֹנֵיהּ. <ושחררו אותו>
בְּרַמְשָׁא אֲתוֹ לְגַבֵּיהּ, אָמְרִין לֵיהּ:
עַד אֵימָתַי אַתְּ מְקַיֵּם עִם אִלֵּין יְהוּדָהֵי? <מגן על>
אָמַר לוֹן:
לְמָה?
אָמְרִין לֵיהּ:
פְּגַעְנַן בְּחַד יְהוּדָי וַאֲמַרְנַן לֵיהּ:
מִן דְּמַאן אַתְּ?
אָמַר לָן:
מִן דְּסוּפְּיָנוּס.
אָמַר לוֹן:
וּמָה עֲבַדְתּוּן לֵיהּ?
אָמְרִין לֵיהּ:
דַּיְיוֹ לֵיהּ פְּגִינַן יָתֵיהּ. <שחררנו אותו>
אָמַר לוֹן:
יָאוּת עֲבַדְתּוּן.
וַהֲרֵי הַדִּבְרִים קַל וָחֹמֶר:
וּמָה, מִי שֶׁהוּא נִתְלָה בְּבָשָׂר וָדָם,
הוּא נִצּוֹל,
מִי שֶׁהוּא נִתְלָה בְּהַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא,
לֹא כָל שֶׁכֵּן?
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(יואל ג,ה) "כֹּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם יי יִמָּלֵט".

אָמַר רַבִּי אַלֶכְסַנְדְּרִי:
עוֹבָדָא הֲוָה בְּחַד אַרְכּוֹן,
דַּהֲוָה שְׁמֵיהּ אַלֶכְסַנְדְּרוֹס,
וַהֲוָה קָיֵים דֵּיין חַד לִיסְטִיס.
אֲמַר לֵיהּ:
מָה שְׁמָךְ?
אֲמַר:
אַלֶכְסַנְדְּרוֹס.
אֲמַר לֵיהּ:
אַלֶכְסַנְדְּרוֹס מְפַנֶּה אַלֶכְסַנְדְּרוֹס. <שיחרר>
וַהֲרֵי הַדִּבְרִים קַל וָחֹמֶר:
וּמָה, אִם מִי שֶׁשְּׁמוֹ כִּשְׁמוֹ שֶׁלְּבָשָׂר וָדָם,
הוּא נִצּוֹל,
מִי שֶׁשְּׁמוֹ כִּשְׁמוֹ שֶׁלַּקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא,
עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(יואל ג,ה) "כֹּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְשֵׁם יי יִמָּלֵט".

רַבִּי פִּינְחָס אָמַר בַּהּ תַּרְתֵּי:
חְדָא בְשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא,
וַחְדָא בְשֵׁם רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי.

רַבִּי פִּינְחָס בְשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא אָמַר:
בָּשָׂר וָדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן.
אִם הִטְרִיחַ עָלָיו בְיוֹתֵר, הוּא אוֹמֵר:
אַשְׁכַּחִית פְּלָן דְקָאֵם מַטְרַח עָלַי.
אֲבָל הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן,
אֶלָּא כָּל מַה שֶׁאַתְּ מַטְרִיחַ עָלָיו הוּא מְקַבְּלָךְ.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(תְּהִלִּים נה,כג) "הַשְׁלֵךְ עַל יי יְהָבֵךְ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָ".

רַבִּי פִּינְחָס בְשֵׁם רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי:
בָּשָׂר וָדָם, יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן.
בָּאוּ הַשּׁוֹנְאִים וְתָפְשׂוּ אוֹתוֹ
עַל פֶּתַח חֲצֵרוֹ שֶׁלְּפַטְרוֹנוֹ.
עַד דְּצָוַח לֵיהּ, עַד דְּהוּא נָפַק,
עַבְרַת חַרְבָּא עַל קָדָלֵיהּ וְקַטְלֶת יָתֵיהּ.
אֲבָל הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
הִצִּיל אֶת יְהוֹשָׁפָט מֵחֶרֶב אֲרָם, דִכְתִיב:
(דִּבְרֵי הַיָּמִים ב יח,לא) "וַיִּזְעַק יְהוֹשָׁפָט,
וַיי עֶזָרוֹ וַיְסִיתֵם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ",
מְלַמֵּד שֶׁלֹּא הָיָה חָסֵר אֶלָּא חִתּוּךְ הָרֹאשׁ,
"וַיְסִיתֵם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ".
רַבִּי זְעֵירָא בְרֵיהּ דְרַבִּי אַבָּהוּ,
רַבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר:
(תְּהִלִּים קמו,ה) "אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ,
שִׂבְרוֹ עַל יי אֱלֹהָיו".
מָה כְתִיב בָּתְרֵיהּ?
(תְּהִלִּים קמו,ו) "עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ,
אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם".
וְכִי מַה עִנְיָן זֶה לַזֶּה?
אֶלָּא בָּשָׂר וָדָם, יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן, [68]
אִם שׁוֹלֵט בְּאֶפְּרְכְיָא אַחַת, <מחוז>
שֶׁמָּא שׁוֹלֵט בְּאֶפְּרְכְיָא אַחֶרֶת?
אֲפִלּוּ תֹּאמַר קוֹסְמוֹקְרַטוֹר: <שליט עולמי>
שׁוֹלֵט בַּיַּבָּשָׁה, שֶׁמָּא שׁוֹלֵט בַּיָּם?
אֲבָל הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט בַּיָּם וְשׁוֹלֵט בַּיַּבָּשָׁה.
מַצִּיל בַּיָּם מִן הַמַּיִם וּבַיַּבָּשָׁה מִן הָאֵשׁ.
הוּא שֶׁהִצִּיל אֶת מֹשֶׁה מֵחֶרֶב פַּרְעֹה.
הִצִּיל אֶת יוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה.

הִצִּיל אֶת חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה מִכִּבְשַׁן הָאֵשׁ.
הִצִּיל לְדָנִיֵּאל מִבּוֹר אֲרָיוֹת.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(תְּהִלִּים קמו,ו) "עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ,
אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם,
הַשֹּׁמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם".

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא:
מַעֲשֶׂה בִּסְפִינָה אַחַת שֶׁלְּגוֹיִם,
שֶׁהָיְתָה מַפְרֶשֶׁת בַּיָּם הַגָּדוֹל,
וְהָיָה בָּהּ תִּינוֹק אֶחָד יְהוּדִי.
עָמַד עֲלֵיהֶם סַעַר גָּדוֹל בַּיָּם,
וְעָמַד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם,
וְהִתְחִיל נוֹטֵל יִרְאָתוֹ בְּיָדוֹ וְקוֹרֵא,
וְלֹא הוֹעִילוּ כֻּלּוּם.
כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁלֹּא הוֹעִילוּ כֻּלּוּם,
אָמְרוּ לְאוֹתוֹ יְהוּדִי:
בְּנִי, קוּם קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ,
שֶׁשָּׁמַעְנוּ שֶׁהוּא עוֹנֶה אֶתְכֶם
כְּשֶׁאַתֶּם צוֹעֲקִים אֵלָיו, וְהוּא גִּבּוֹר.
מִיַּד עָמַד הַתִּינוֹק בְּכָל לִבּוֹ וְצָעַק,
וְקִבֵּל מִמֶּנּוּ הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תְּפִלָּתוֹ,
וְשָׁתַק הַיָּם.
כֵּיוָן שֶׁיָּרְדוּ לַיַּבָּשָׁה,
יָרַד כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִקְנוֹת צְרָכָיו.
אָמְרוּ לוֹ לְאוֹתוֹ הַתִּינוֹק:
לֵית אַתְּ בָּעֵי מִזְּבוּן לָךְ כְּלוּם?
אֲמַר לְהוֹן:
מָה אַתּוּן בְּעַיִין מִן הַהֵן אַכְסְנָיָא עֲלִיבָה? <הזר המסכן>
אֲמְרוּ לֵיהּ:
אַתְּ אַכְסְנָיָא עֲלִיבָה?
אִלּוּךְ עַמָּה אִנּוּן אַכְסְנַיָּא עֲלִיבַיָּה!
אִנּוּן הָכָא, וְטַעֲוָתְהוֹן בְּבָבֶל,
וְאִנּוּן הָכָא, וְטַעֲוָתְהוֹן בְּרוֹמִי.
וְאִנּוּן הָכָא וְטַעֲוָתְהוֹן עִמְּהוֹן,
וְלָא מְהַנַּיִין לְהוֹן כְּלוּם.
אֲבָל אַתְּ,
כָּל הָן דְּאַתְּ אָזֵיל, אֱלָהָךְ עִמָּךְ! <כל מקום ש->
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
"כִּי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו".

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר:
בְּשָׂר וָדָם, יֵשׁ לוֹ קְרוֹב,
אִם הָיָה עָשִׁיר, הוּא מוֹדֶה בוֹ,
וְאִם הָיָה עָנִי, אֵינוֹ מוֹדֶה בוֹ.

אֲבָל הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵּן,
אֶלָּא אֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל נְתוּנִין בַּיְּרִידָה הַתַּחְתּוֹנָה,
הוּא קוֹרֵא אוֹתָם "אַחַי וְרֵעַי".
וּמַה טַּעַם?
(תְּהִלִּים קכב,ח) "לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי".
רַבִּי אַבּוּן, רַבִּי אַחָא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ:
בְּשָׂר וָדָם, יֵשׁ לוֹ קָרוֹב,
אִם הָיָה פִּילוֹסוֹפוֹס, הוּא אוֹמֵר:
הַהֵן פִּלָּן מִתְקָרֵב לָן.
אֲבָל הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא לְכָל יִשְׂרָאֵל קְרוֹבָיו,
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(תְּהִלִּים קמח,יד) "וַיָּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ,
תְּהִלָּה לְכָל חֲסִידָיו, לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרֹבוֹ."

מַתְנִיתָה.
"מָקוֹם שֶׁנֶּעְקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ."
מַתְנִיתָא, בְּשֶׁנֶּעְקְרָה מִכָּל מְקוֹמוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
אֲבָל אִם נֶעְקְרָה מִמָּקוֹם אֶחָד, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה".
נֶעְקְרָה מִמָּקוֹם אֶחָד וְנִתְּנָה בְּמָקוֹם אַחֵר,
מָקוֹם שֶׁנִּתְּנָה בוֹ, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ אֶרֶךְ אַפַּיִם",
וּמָקוֹם שֶׁנֶּעְקְרָה מִמֶּנּוּ, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ,
כְּשֵׁם שֶׁעָקַרְתָּ אוֹתָהּ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה,
כָּךְ תַּעֲקֹר אוֹתָהּ מִשְּׁאָר כָּל הַמְּקוֹמוֹת,
וְתַחְזִיר לֵב עוֹבְדֶיהָ לְעָבְדְּךָ."
וְלֹא נִמְצָא מִתְפַּלֵּל עַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה?
תְּנֵי:
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
אַף בְּחוּצָה לָאָרֶץ צָרִיךְ לוֹמַר כֵּן.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
(קֹהֶלֶת ט,ד) "כִּי מִי אֲשֶׁר יְחֻבַּר",
'יבחר' כְּתִיב,
"אֶל כָּל הַחַיִּים יֵשׁ בִּטָּחוֹן",
שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה.
מֵת, אָבְדָה תִּקְוָתוֹ.
מָה טַעְמָא?
(מִשְׁלֵי יא,ז) "בְּמוֹת אָדָם רָשָׁע תֹּאבַד תִּקְוָה".
תְּנֵי:
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים צָרִיךְ אָדָם לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם:
"בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עֲשָׂנִי גּוֹי,
בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עֲשָׂנִי בּוּר,

בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עֲשַׂנִי אִשָּׁה.״
בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עֲשַׂנִי גּוֹי,
שֶׁאֵין הַגּוֹיִם כֻּלּוּם,
(יְשַׁעְיָה מ,יז) ״כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ״.
בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עֲשַׂנִי בּוּר,
שֶׁאֵין בּוּר יָרֵא חֵטְא.
בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עֲשַׂנִי אִשָּׁה,
שֶׁאֵין הָאִשָּׁה מְצֻוָּה עַל הַמִּצְוֹת.

אָמַר רַבִּי אַחָא:
(קֹהֶלֶת ט,ד) ״כִּי מִי יְחֻבַּר אֶל כָּל הַחַיִּים יֵשׁ בִּטָּחוֹן״,
אֲפִלּוּ אוֹתָם שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶן בִּזְבוּל,
יֵשׁ לָהֶם בִּטָּחוֹן.
לְקָרְבָן אִי אֶפְשָׁר, שֶׁכְּבָר פָּשְׁטוּ יְדֵיהֶן בִּזְבוּל.
לְרַחֲקָן אִי אֶפְשָׁר, שֶׁכְּבָר עָשׂוּ תְּשׁוּבָה.
עֲלֵיהֶן הוּא אוֹמֵר:
(יִרְמְיָה נָא,לט) ״וְיָשְׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם וְלֹא יָקִיצוּ״.
רַבָּנִין דִּקְיסָרִין אָמְרִי:
קְטַנֵּי גּוֹיִם וְחֵילוֹתָיו שֶׁלְּנְבוּכַדְנֶצַּר,
אֵין חָיִין וְאֵין נִדּוֹנִין.
עֲלֵיהֶן הַכָּתוּב אוֹמֵר:
״וְיָשְׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם וְלֹא יָקִיצוּ״.

הָעוֹבֵר לִפְנֵי בָּתֵּי עֲבוֹדָה זָרָה אוֹמֵר:
(מִשְׁלֵי טו,כה) ״בֵּית גֵּאִים יִסַּח יי״.
רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי:
רָאָה אוֹתָם מְזַבְּלִין לַעֲבוֹדָה זָרָה, אוֹמֵר:
(שְׁמוֹת כב,יט) ״זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם״.

״הָרוֹאֶה אֶת הַכּוּשִׁי וְאֶת הַגִּיחוֹר, {הָרוֹאֶה}
וְאֶת הַלַּוְקָן וְאֶת הַכַּפֵּחַ וְאֶת הַנַּנָּס, אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ מְשַׁנֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת״. [69]
אֶת הַקִּטְעַ וְאֶת הַסּוֹמֵא וְאֶת מֵכֵּי שְׁחִין, אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת״.
מַתְנִיתָא, בְּשֶׁהָיוּ שְׁלֵמִים וְנִשְׁתַּנּוּ.
אֲבָל אִם הָיוּ כֵן מִמְּעֵי אִמָּן, אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ מְשַׁנֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת״.

הָרוֹאֶה אִילָנוֹת נָאִים וּבְנֵי אָדָם נָאִים אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ שֶׁכָּךְ בָּרָא בְּרִיּוֹת נָאוֹת בְּעוֹלָמוֹ״.
מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל,
שֶׁרָאָה אִשָּׁה גוֹיָה נָאָה, וּבֵרַךְ עָלֶיהָ.
לֹא כֵן אָמַר רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵה בַּר חֲנִינָא,
רַבִּי בָּא רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
(דְּבָרִים ז,ב) ״וְלֹא תְחָנֵּם״, לֹא תִתֵּן לָהֶם חֵן.

מֶה אָמַר? "אַבַּסְקַנְטָא"? <בלי עין הרע, בלי קנאה>
לֹא אָמַר אֶלָּא "שֶׁכָּךְ בָּרָא בְּרִיּוֹת נָאוֹת בְּעוֹלָמוֹ".
שֶׁכֵּן אֲפִלּוּ רָאָה גָּמָל נָאֶה, סוּס נָאֶה, חֲמוֹר נָאֶה,
אוֹמֵר "בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא בְּרִיּוֹת נָאוֹת בְּעוֹלָמוֹ".
וְכִי דַּרְכּוֹ שֶׁלְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל לְהִסְתַּכֵּל בַּנָּשִׁים?
אֶלָּא הֵרֶךְ עַקְמוּמִית הָיְתָה.
כְּגוֹן הַהֵן פְּרוֹסוֹדוֹס, <דרך גישה מפותלת>
וְהִבִּיט בָּהּ שֶׁלֹּא בְטוּבָתוֹ.

קָרָא הַגֶּבֶר, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ חָכָם הָרָזִים".
(איוב לח,לז) "מִי שָׁת בַּטֵּחוֹת חָכְמָה,
אוֹ מִי נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה?"
אָמַר רַבִּי לֵוִי:
בַּעֲרַבְיָא צָוְחִין לְאִמְּרָא יוּבְלָא. <שה>
(יְהוֹשֻׁעַ ו,ה) "וְהָיָה בִּמְשֹׁךְ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל".
בְּאַפְּרִיקָא צָוְחִין לַנִּדָּה גַּלְמוּדָה.
(יְשַׁעְיָה מט,כא) "וַאֲנִי שְׁכוּלָה וְגַלְמוּדָה".
בְּרוֹמִי צָוְחִין לְתַרְנֵגֹלָא שֶׂכְוִי,
"אוֹ מִי נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה".

הָרוֹאֶה אוֹכְלוֹסִין אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ חָכָם הָרָזִים".
כֹּשֵׁם שֶׁאֵין פַּרְצוּפֵיהֶן דּוֹמִין זֶה לַזֶּה,
כָּךְ אֵין דַּעְתָּן דּוֹמָה זֶה לַזֶּה.
בֶּן זוֹמָא,
כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה אוֹכְלוֹסִין בִּירוּשָׁלַיִם, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא כָּל אֵלּוּ לְשַׁמְּשֵׁנִי".
"כַּמָּה יָגַע אָדָם הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁלֹּא אָכַל פְּרוּסָה.
חָרַשׁ, זָרַע, נִכֵּשׁ,כִּסֵּחַ , עִדֵּר, קָצַר, עִמֵּר, דָּשׁ, זָרָה,
בֵּרֵר, טָחַן, הִרְקִיד, לָשׁ, קִטֵּף וְאָפָה, <קיטף: תלש חלקים מהבצק, כדי להכשירם לאפייה>
וְאַחַר כָּךְ אָכַל פְּרוּסָה.
וַאֲנִי עוֹמֵד בַּשַּׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי.
רְאֵה כַּמָּה יָגַע אָדָם הָרִאשׁוֹן,
עַד שֶׁלָּבַשׁ חָלוּק.
גָּזַז וְלִבֵּן וְנִפֵּץ וְצָבַע וְטָוָה וְאָרַג וְכִבֵּס וְתָפַר,
וְאַחַר כָּךְ לָבַשׁ חָלוּק.
וַאֲנִי עוֹמֵד בַּשַּׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי.
כַּמָּה בַּעֲלֵי אֻמָּנִיּוֹת מַשְׁכִּימִין וּמַעֲרִיבִים,
וַאֲנִי עוֹמֵד בַּשַּׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי."
וְכֵן הָיָה בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר:
אוֹרֵחַ רַע מָהוּ אוֹמֵר?
"וְכִי מָה אָכַלְתִּי מִשֶּׁל בַּעַל הַבַּיִת?
וְכִי מַה שָׁתִיתִי מִשֶּׁל בַּעַל הַבַּיִת?
חֲתִיכָה אַחַת אָכַלְתִּי לוֹ.

כּוֹס אֶחָד שֶׁתִּיתִי לוֹ.
כָּל מַה שֶּׁטָּרַח,
לֹא טָרַח אֶלָּא בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו!״
אֲבָל אוֹרֵחַ טוֹב מָהוּ אוֹמֵר?
״בָּרוּךְ בַּעַל הַבַּיִת,
זָכוּר בַּעַל הַבַּיִת לְטוֹבָה,
כַּמָּה יַיִן הֵבִיא לְפָנַי!
כַּמָּה חֲתִיכוֹת הֵבִיא לְפָנַי!
כַּמָּה טֹרַח טָרַח לְפָנַי!
כָּל מַה שֶּׁטָּרַח, לֹא טָרַח אֶלָּא בִּשְׁבִילִי!״
וְכֵן הוּא אוֹמֵר:
(איוב לו,כד) ״זְכֹר כִּי תַשְׂגִּיא פָּעֳלוֹ אֲשֶׁר שֹׁרְרוּ אֲנָשִׁים״.

[בְּרָכוֹת ט,ב]
מַתְנִיתָה.

״עַל הַזִּיקִים, וְעַל הַזּוּעוֹת, וְעַל הַבְּרָקִים,
וְעַל הָרְעָמִים, וְעַל הָרוּחוֹת, הוּא אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ שֶׁכֹּחוֹ מָלֵא עוֹלָם״.
עַל הֶהָרִים, וְעַל הַגְּבָעוֹת,
וְעַל הַיַּמִּים, וְעַל הַנְּהָרוֹת,
וְעַל הַמִּדְבָּרוֹת, הוּא אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ עוֹשֶׂה בְרֵאשִׁית״.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
הָרוֹאֶה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל״,
בִּזְמַן שֶׁהוּא רוֹאֶהוּ לִפְרָקִים.
עַל הַגְּשָׁמִים,
וְעַל בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת הוּא אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב״;
וְעַל שְׁמוּעוֹת הָרָעוֹת הוּא אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת״.

[תלמוד]

תָּנֵי בַּר קַפָּרָא:
מַתְרִיעִין עַל הַזְּוָעוֹת. <רעידות האדמה>

שְׁמוּאֵל אָמַר:
אֵין עָבַר הַהֵן זִיקָא בִּכְסִיל, <כוכב שביט באוריון>
מַחֲרִיב הוּא יָת עָלְמָא.
מְתִיבִין לִשְׁמוּאֵל:
וַאֲנַן חָמַיִן לֵיהּ עָבַר!
אָמַר לְהוֹן:
לֵית אֶפְשָׁר, אוֹ לְעֵיל מִנַּהּ, אוֹ לְרַע מִנַּהּ.

שְׁמוּאֵל אָמַר:
חָכִים אֲנָה בִּשְׁקָקֵי שְׁמַיָּא כִּשְׁקָקֵי נְהַרְדְּעֵי קָרְתִּי.
בַּר מִן הַהֵן זִיקָא, דְּלֵית אֲנָה יָדַע מָה הוּא.
וְכִי שְׁמוּאֵל עָלָה לַשָּׁמַיִם?
אֶלָּא עַל שֵׁם:
(אִיּוֹב לַח,לז) "מִי יְסַפֵּר שְׁחָקִים בְּחָכְמָה".

אֵלִיָּהוּ זָכוּר לַטּוֹב שֶׁאַל לְרַבִּי נְהוֹרַי:
מִפְּנֵי מָה זְרָעוֹת בָּאוֹת לָעוֹלָם?
אָמַר לֵיהּ:
בַּעֲוֹן תְּרוּמָה וּמַעַשְׂרוֹת.
כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר:
(דִּבְרֵי יָא,יב) "תָּמִיד עֵינַי יי אֱלֹהֶיךָ בָּהּ",
וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר:
(תְּהִלִּים קד,לב) "הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וַתִּרְעָד,
יִגַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ".
הָא כֵּיצַד יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵי כְתוּבִין הַלָּלוּ?
בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁלַּמָּקוֹם,
וּמוֹצִיאִין מַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן כְּתִקָּנָן,
"תָּמִיד עֵינֵי יי אֱלֹהֶיךָ בָּהּ,
מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה",
וְאֵינָהּ נִזֹּקֶת כְּלוּם. [70]
בְּשָׁעָה שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁלַּמָּקוֹם,
וְאֵינָן מוֹצִיאִין מַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן כְּתִקָּנָן,
"הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וַתִּרְעָד".
אָמַר לֵיהּ:
בְּנִי, חַיֶּיךָ, כֵּן הוּא סְבָרָא דְּמִלְּתָא.
אֲבָל כָּךְ עִקָּרוֹ שֶׁלַּדָּבָר:
בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבִּיט בְּעוֹלָמוֹ"
וְרוֹאֶה בָּתֵּי תֵּיטְרָיוֹת וּבָתֵּי קִרְקָסָיוֹת,
שֶׁהֵן יוֹשְׁבִין בֶּטַח וְשַׁאֲנָן וְשַׁלְוָה,
וּבֵית מִקְדָּשׁוֹ חָרֵב,
בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הוּא אַפְּיְלוֹן לְעוֹלָמוֹ לְהַחֲרִיבוֹ. <מאיים בצעקות>
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(יִרְמְיָה כה,ל) "שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ",
בִּשְׁבִיל נָוֵהוּ.

אָמַר רַבִּי אַחָא:
בַּעֲוֹן מִשְׁכַּב זָכָר.
אָמַר הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:
אַתָּה זִעְזַעְתָּ אֶבְרָךְ עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלָּךְ.
חַיֶּיךָ שֶׁאָנִי מְזַעְזֵעַ עוֹלָמִי עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ.
וְרַבָּנִין אָמְרִין:
מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת.
(זְכַרְיָה יָד,ה) "וְנַסְתֶּם גֵּיא הָרַי,

כִּי יַגִּיעַ גֵּי הָרִים אֶל אָצַל״.
אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל:
אֵין רַעַשׁ אֶלָּא הֶפְסֵק מַלְכוּת.
כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר:
(יִרְמְיָה נא,כט) ״וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וַתָּחֹל״.
מִפְּנֵי מָה?
״כִּי קָמָה עַל בָּבֶל מַחְשְׁבוֹת יי״.

אֵלִיָּהוּ זָכוּר לַטּוֹב שֶׁאַל לְרַבִּי נְהוֹרַי:
מִפְּנֵי מָה בָּרָא הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
שִׁקְצִים וּרְמָשִׂים בְּעוֹלָמוֹ?
אָמַר לוֹ:
לְצָרֵךְ נִבְרָאוּ.
בְּשָׁעָה שֶׁהַבְּרִיּוֹת חוֹטְאִין,
הוּא מַבִּיט בָּהֶן וְאוֹמֵר:
מָה אִם אֵלּוּ שֶׁאֵין בָּהֶן צֹרֶךְ,
הֲרֵי אֲנִי מְקַיְּמָן,
אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן צֹרֶךְ, לֹא כָּל שֶׁכֵּן?
אָמַר לֵיהּ:
עוֹד הֵן יֵשׁ בָּהֶן צֹרֶךְ:
זְבוּב לְצִרְעָה, פִּשְׁפֵּשׁ לַעֲלוּקָה,
נָחָשׁ לַחֲפָפִית, שַׁבְּלוּל לַחֲזָזִית, <מחלת עור - ראייה>
סְמָמִית לְעַקְרָב.

״וְעַל הַבְּרָקִים, וְעַל הָרְעָמִים״.
רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא:
דַּיּוֹ פַּעַם אַחַת בַּיּוֹם.
רַבִּי יוֹסֵה בָּעֵי:
מָה אֲנַן קָיְמִין? <במה אנו דנים>
אִם בְּטוֹרְדִין, דַּיּוֹ פַּעַם אַחַת בַּיּוֹם.
אִם בְּמַפְסִיקִין, מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.
חֲיִלֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה מִן הָדָא:
״הָיָה יוֹשֵׁב בַּחֲנוּתוֹ שֶׁלַּבַּשָּׂם כָּל הַיּוֹם,
אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא אַחַת.
אֲבָל אִם הָיָה נִכְנָס וְיוֹצֵא, נִכְנָס וְיוֹצֵא,
מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.״
אֲתָא רַבִּי אַחָא, רַבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא:
אִם בְּטוֹרְדִין, דַּיּוֹ פַּעַם אַחַת בַּיּוֹם.
וְאִם בְּמַפְסִיקִין, מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.
הָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַכִּסֵּא אוֹ בְּבֵית סְפִיקָרְיָא, <בחדר אמבטיה>
אִם יָכוֹל לָצֵאת וּלְבָרֵךְ בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, יֵצֵא,
וְאִם לָאו, לֹא יֵצֵא.
רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי:
הָיָה יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֵרוֹם,
בֵּיתוֹ, מָהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה לוֹ כְּמִין מַלְבּוּשׁ,

וְיוֹצִיא רֹאשׁוֹ חוּץ לַחַלּוֹן וִיבָרֵךְ?
הָיָה יוֹשֵׁב בְּמִגְדָּל עֵרוֹם,
מִגְדָּל, מָהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה לוֹ כְּמִין מַלְבּוּשׁ,
וְיוֹצִיא רֹאשׁוֹ חוּץ לַחַלּוֹן וִיבָרֵךְ?

עַל הָרוּחוֹת אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ שֶׁכֹּחוֹ מָלֵא עוֹלָם".
מַתְנִיתָא בְּבָאִין בִּזְעַף,
אֲבָל בְּבָאִין בְּנַחַת, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ עוֹשֶׂה בְרֵאשִׁית".
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה:
בְּשָׁעָה שֶׁהָרוּחַ יוֹצֵא לָעוֹלָם,
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבְּרוֹ בֶּהָרִים,
וּמְרַשְּׁלוֹ בַּגְּבָעוֹת, וְאוֹמֵר לוֹ:
תֵּן דַּעְתְּךָ שֶׁלֹּא תַזִּיק בִּרְיוֹתַי.
מַה טַּעַם?
(יְשַׁעְיָה נז,טז) "כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף".
מְשַׁלְּחֵי לֵיהּ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר: <מחליש>
(תְּהִלִּים קמב,ד) "בְּהִתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי".
כָּל כָּךְ לָמָּה?
רַבִּי חוּנָא בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא:
(יְשַׁעְיָה נז,טז) "וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי".
בִּשְׁבִיל נְשָׁמוֹת שֶׁעָשִׂיתִי.
אָמַר רַבִּי חוּנָא:
בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת יָצָא הָרוּחַ שֶׁלֹּא בְּמִשְׁקָל,
וּבִקֵּשׁ לְהַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.
אַחַת בִּימֵי יוֹנָה.
וְאַחַת בִּימֵי אֵלִיָּהוּ.
וְאַחַת בִּימֵי אִיּוֹב.
בִּימֵי יוֹנָה מִנַּיִן?
(יוֹנָה א,ד) "וַיְיַ הֵטִיל רוּחַ גְּדוֹלָה".
בִּימֵי אִיּוֹב מִנַּיִן?
(אִיּוֹב א,יט) "וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוֹלָה בָּאָה מֵעֵבֶר הַמִּדְבָּר,
וַיִּגַּע בְּאַרְבַּע פִּנּוֹת הַבַּיִת וַיִּפֹּל".
בִּימֵי אֵלִיָּהוּ מִנַּיִן?
(מְלָכִים א יט,יא) "וְהִנֵּה יי עֹבֵר,
וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים".
אָמַר רַבִּי יוּדָן בַּר שָׁלוֹם:
נִימַר אוֹתוֹ שֶׁלְּאִיּוֹב, בִּשְׁבִילוֹ הָיָה,
וְאוֹתוֹ שֶׁלְּיוֹנָה, בִּשְׁבִילוֹ הָיָה.
אֵין לָךְ אֶלָּא שֶׁל אֵלִיָּהוּ שֶׁהָיָה קוֹסְמִיקוֹן. <כלל-עולמי>
" וְהִנֵּה יי עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים".
"וְאַחַר הָרוּחַ, רַעַשׁ".
"וְאַחַר הָרַעַשׁ, אֵשׁ, לֹא בָאֵשׁ יי",
"וְאַחַר הָאֵשׁ, קוֹל דְּמָמָה דַקָּה".

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
הָרוֹאֶה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל."
בִּזְמַן שֶׁהוּא רוֹאֵהוּ לִפְרָקִים.
וְכַמָּה הוּא פֶּרֶק? אֶחָד לִשְׁלֹשִׁים יוֹם.
שִׁמְעוֹן קָמְטְרָיָא שְׁאַל לְרַבִּי חִיָּא בַּר בָּא: <שומר הבגדים>
בְּגִין דַּאֲנָא חַמָּר וְסָלִיק לִירוּשָׁלַיִם בְּכָל שָׁעָה,
מָהוּ שֶׁנִּקְרַע?
אָמַר לֵיהּ:
בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם,
אֵין אַתְּ צָרִיךְ לִקְרֹעַ.
לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם,
צָרִיךְ אַתְּ לִקְרֹעַ.

שִׁמְעוֹן קָמְטְרָיָא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן:
(שופטים יח,ל) "וִיהוֹנָתָן בֶּן גֵּרְשֹׁם בֶּן מְנַשֶּׁה",
נו"ן תָּלוּי.
אִם זָכָה, בֶּן מֹשֶׁה, [71]
וְאִם לָאו, בֶּן מְנַשֶּׁה.
חַבְרַיָּא בְּעוֹן קֳמֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן:
כֹּמֶר הָיָה לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְהֶאֱרִיךְ יָמִים?
אָמַר לוֹן:
עַל יְדֵי שֶׁהָיְתָה עֵינוֹ צָרָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ.
כֵּיצַד הָיְתָה עֵינוֹ רָעָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ?
הֲוָה בַּר נָשׁ אָתֵי לִמְקָרְבָה תּוֹר,
אוֹ אִמַּר אוֹ גְּדִי לַעֲבוֹדָה זָרָה, <שה>
וְהוּא אָמַר לֵיהּ:
פַּיְסֵיהּ עָלַי.
וְהוּא אָמַר לֵיהּ:
וְכִי מַה זוֹ מוֹעִילָה לָךְ?
אֵינָהּ לֹא רוֹאָה וְלֹא שׁוֹמַעַת,
לֹא אוֹכֶלֶת וְלֹא שׁוֹתָה,
לֹא מְטִיבָה וְלֹא מְרֵעָה וְלֹא מְדַבֶּרֶת.
וְהוּא אָמַר לֵיהּ:
חַיֶּיךָ! וּמָה נַעֲבֵיד?
וְהוּא אָמַר לֵיהּ:
אֲזִיל עֲבֵיד וְאַיְתֵי לֵיהּ חַד פִּינַךְ דְּסֹלֶת, <קערה>
וְאַתְקִין עֲלוֹי עֲשַׂר בֵּיעִין׳
וְאַתְקִין קֳמוֹי,
וְהוּא אָכֵל מִכָּל מָה דְּאָתֵי,
וַאֲנָה מְפַיֵּס לֵיהּ עָלָךְ.
וְכֵיוָן דַּחֲוָה אָזֵיל לֵיהּ, הֲוָה אָכֵיל לוֹן.
זִמְנָא חָדָא, אֲתָא חַד בַּר פַּחִין. <אדם נבזה>
אָמַר לֵיהּ כֵּן.

אָמַר לֵיהּ:
אִם אֵין מוֹעִילָה כְּלוּם,
אַתְּ, מָה אַתְּ עָבֵיד הָכָא?
אָמַר לֵיהּ:
בְּגִין חַיֵּי. <פרנסה>
כֵּיוָן שֶׁעָמַד דָּוִד הַמֶּלֶךְ,
וּמְצָאוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה,
שָׁלַח וְהֵבִיאוֹ.
אָמַר לֵיהּ:
אַתְּ בֵּן בְּנוֹ שֶׁלְּאוּתוֹ צַדִּיק,
וְאַתְּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה!
אָמַר לֵיהּ:
כָּךְ אֲנִי מְקֻבָּל מִבֵּית אָבִי אַבָּא:
"מִכֹּר עַצְמְךָ לַעֲבוֹדָה זָרָה,
וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת".
אָמַר לֵיהּ:
חַס וְשָׁלוֹם! לֹא אָמַר כֵּן, אֶלָּא:
"מִכֹּר עַצְמְךָ לַעֲבוֹדָה שֶׁהִיא זָרָה לָךְ,
וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת".
כֵּיוָן שֶׁרָאָה דָּוִד כָּךְ שֶׁהוּא אוֹהֵב מָמוֹן,
מֶה עָשָׂה?
מִנָּהוּ קוֹמֵס עַל תִּסְבְּרִיּוֹת שֶׁלּוֹ. <מפקח על האוצרות>
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(דִּבְרֵי הַיָּמִים א כו,כד) "וּשְׁבוּאֵל בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מֹשֶׁה,
נָגִיד עַל הָאֹצָרוֹת".
"שְׁבוּאֵל", שֶׁשָּׁב אֶל אֵל בְּכָל לִבּוֹ וּבְכָל כֹּחוֹ.
"נָגִיד עַל הָאוֹצָרוֹת",
שֶׁמִּנָּהוּ קוֹמֵס עַל תִּסְבְּרִיּוֹת שֶׁלּוֹ.
מְתִיבִין לְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן:
וְהָא כְתִיב:
(שׁוֹפְטִים יח,ל) "עַד יוֹם גְּלוֹת הָאָרֶץ".
אֲמַר לוֹן:
כֵּיוָן שֶׁמֵּת דָּוִד,
עָמַד שְׁלֹמֹה וְהֶחְלִיף אֶת כָּל סִנְקְלִיטִין שֶׁלּוֹ. <יועצים>
וְחָזַר לִקְלִקּוּלוֹ הָרִאשׁוֹן.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(מְלָכִים א יג,יא) "וְנָבִיא אֶחָד זָקֵן יֹשֵׁב בְּבֵית אֵל,
וַיָּבוֹא בְנוֹ וַיְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה".
אָמְרִין: הוּא הֲוָה.

"הָרוֹאֶה אֶת הַחַמָּה בִּתְקוּפָתָהּ,
וְאֶת הַלְּבָנָה בִּתְקוּפָתָהּ,
וְאֶת הָרָקִיעַ בְּטֹהֲרוֹ, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ עוֹשֵׂה בְרֵאשִׁית".
אֲמַר רַבִּי חוּנָה:
הָדָא דַתְּמַר,

בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים בִּלְבַד, לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(אִיּוֹב לז,כא) "וְעַתָּה לֹא רָאוּ אוֹר,
בָּהִיר הוּא בַּשְּׁחָקִים".

הָרוֹאֶה אֶת הַלְּבָנָה בְּחִדּוּשָׁהּ אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ מְחַדֵּשׁ חֳדָשִׁים".
עַד אֵיכָן?
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יֵסָא:
עַד שֶׁתִּרָאֶה כַּחֲצִי חֲמִיטָה. <עוגה דקה>
רַבִּי אַחָא, רַבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רַבִּי יֵסָא:
עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא פְּגִימָתָהּ.
רַבָּנִין דִּקְיסָרִין אָמְרִין:
עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בּוּן:
וְיָאוּת.
כְּלוּם מִתְמַלֵּאת פְּגִימָתָהּ
אֶלָּא עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם?
הָא כָּל אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם,
צָרִיךְ לְבָרֵךְ.

בַּתְּפִלָּה,
רַבִּי יוֹסֵה בַר נְהוֹרַי אָמַר:
"מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל, מְחַדֵּשׁ חֳדָשִׁים".
רַב חִיָּא בַּר אָשֵׁי אָמַר:
"מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים".
שְׁמוּאֵל אָמַר:
צָרִיךְ לוֹמַר "וְהַשִּׂיאֵנוּ".
רַב אָמַר:
צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ זְמַן.
תָּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָא:
(בְּרֵאשִׁית א,יד) "וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים".

הָעוֹבֵר בֵּין הַקְּבָרוֹת, מָהוּ אוֹמֵר?
"בָּרוּךְ אַתָּה יי מְחַיֶּה הַמֵּתִים".
רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
"בָּרוּךְ נֶאֱמָן בִּדְבָרוֹ וּמְחַיֶּה הַמֵּתִים".
רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
"הַיּוֹדֵעַ מִסְפַּרְכֶם, הוּא יְעוֹרֵר אֶתְכֶם,
הוּא יְגַלֶּה עָפָר מֵעֵינֵיכֶם.
בָּרוּךְ אַתָּה יי מְחַיֶּה הַמֵּתִים".
רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא:
"אֲשֶׁר יָצַר אֶתְכֶם בְּדִין,
וְכִלְכֵּל אֶתְכֶם בְּדִין,
וְסִלֵּק אֶתְכֶם בְּדִין,

וְעָתִיד לְהַחֲיוֹתְכֶם בִּדִּין,
הַיּוֹדֵעַ מִסְפַּרְכֶם,
הוּא יְגַלֶּה עָפָר מֵעֵינֵיכֶם.
בָּרוּךְ מְחַיֶּה הַמֵּתִים״.
הָדָא דַתְּמַר, בְּמֵתֵי יִשְׂרָאֵל.
אֲבָל בְּמֵתֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, מָהוּ אוֹמֵר?
(יִרְמְיָה נ,יב) ״בּוֹשָׁה אִמְּכֶם מְאֹד,
חָפְרָה יוֹלַדְתְּכֶם,
הִנֵּה אַחֲרִית גּוֹיִם מִדְבָּר צִיָּה וַעֲרָבָה״.

הָרוֹאֶה אֶת הַקָּשֶׁת בֶּעָנָן, אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ אַתָּה יי, זוֹכֵר הַבְּרִית״.
רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
״נֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ וְזוֹכֵר הַבְּרִית״.
רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה:
כָּל יָמָיו שֶׁלְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי,
לֹא נִרְאָתָה הַקָּשֶׁת בֶּעָנָן.
רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה:
כָּךְ הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר:
בִּקְעָה, בִּקְעָה,הִתְמַלְּאִי דֵּינָרֵי זָהָב!
וְהָיְתָה מִתְמַלְּאָה.
רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה:
כָּךְ הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר:
אֲנִי רָאִיתִי בְּנֵי הָעוֹלָם הַבָּא,
וְהֵן מוּעָטִין.
אִן תִּלְתִּין אִנּוּן, אֲנָה וּבְרִי מִנְּהוֹן.
אִן תְּרֵין אִנּוּן, אֲנָה וּבְרִי אִנּוּן.
רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה:
כָּךְ הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר:
אִן יְקָרֵב אַבְרָהָם מִן גַּבֵּיהּ וְעַד גַּבַּי,
אֲנָה מְקָרֵב מִן גַּבַּי וְעַד סוֹף כָּל דָּרִין. [72]
וְאִן לָא, יְצָרֵךְ אֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי עִמִּי,
וַאֲנָן מְקָרְבִין כָּל עַמָּא.

עַל הַגְּשָׁמִים, וְעַל בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת,
הוּא אוֹמֵר:
״בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב״.
וְכִי מָה רָאוּ לִסְמֹךְ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת לַגְּשָׁמִים?
רַבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי:
עַל שֵׁם:
(מִשְׁלֵי כה,כה) ״מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה,
וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק.״
וְכַמָּה גְּשָׁמִים יֵרְדוּ וִיהֵא אָדָם צָרִיךְ לְבָרֵךְ?
רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
כַּתְּחִלָּה, כְּדֵי רְבִיעָה,

וּבַסּוֹף, כְּדֵי שֶׁיִּדּוֹחוּ פְּנֵי הַקַּרְמִיד.
רַבִּי יַנַּי בִּירַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ:
כַּתְּחִלָּה, כְּדֵי רְבִיעָה,
וּבַסּוֹף, כְּדֵי שֶׁתִּשָּׂרֶה הַמְּגוּפָּה. <הפקק>
וְיֵשׁ מְגוּפָּה נִשְׂרֵית?
אֶלָּא רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא שְׂרוּיָה.
רַבִּי יוֹסֵה בְשֵׁם רַב יְהוּדָה,
וְרַבִּי יוֹנָה, רַבִּי יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל:
כַּתְּחִלָּה, כְּדֵי רְבִיעָה,
וּבַסּוֹף, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא.
רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא:
לְהֶפְסֵק תַּעְנִית נֶאֱמְרָה.
רַבִּי חִזְקִיָּה וְרַבִּי נַחוּם
וְרַב אַדָּא בַּר אבִימִי הֲווֹן יְתִיבִין.
אָמַר רַבִּי נַחוּם לְרַב אַדָּא בַּר אֲבִימִי:
לָא מִסְתַּבְּרָה לַבְּרָכָה נֶאֱמְרָה?
אָמַר לֵיהּ:
הֵן.
אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה לְרַב אַדָּא בַּר אֲבִימִי:
לָא מִסְתַּבְּרָה לְהֶפְסֵק תַּעְנִית נֶאֱמְרָה?
אָמַר לֵיהּ:
אֵין.
אָמַר לֵיהּ:
וּלְמָה אֲמַרְתְּ לֵיהּ אָכֵן?
אָמַר לֵיהּ:
דְּהוּא נָהִיג בְּשִׁיטַת רַבֵּיהּ.
אָמַר רַבִּי מָנָא לְרַבִּי חִזְקִיָּה:
מַנוּ רַבֵּיהּ?
אָמַר לֵיהּ:
רַבִּי זְעֵירָא.
אָמַר לֵיהּ:
וַאֲנַן אָמְרִין:
רַבִּי יוֹסֵה בְשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא:
לְהֶפְסֵק תַּעְנִית נֶאֱמְרָה.

רַבִּי יְהוּדָה בַּר יְחֶזְקֵאל אָמַר:
הָכֵן הָוָה יְחֶזְקֵאל אַבָּא מְבָרֵךְ
עַל יְרִידַת גְּשָׁמִים:
"יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ וְיִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ,
עַל כָּל טִפָּה וְטִפָּה שֶׁאַתָּ מוֹרִיד לָנוּ,
שֶׁאַתָּ מַמְנִיעָן זוֹ מִזּוֹ.
(איוב לו,כז) "כִּי יִגְרַע נִטְפֵי מָיִם",
כְּמָה דְאַתְּ אָמַר:
(ויקרא כז,יח) "וְנִגְרַע מֵעֶרְכֶּךָ".
אָמַר רַבִּי יוּדָן:
וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהוּא מוֹרִידָן בְּמִדָּה, שֶׁנֶּאֱמַר:

(איוב כח,כה) "וּמַיִם תִּכֵּן בְּמִדָּה".
רַבִּי יוֹסֵה בַּר יַעֲקֹב סִלֵּק מִבַּקָּרָא רַבִּי יוּדָן מַגְדְּלָיָא.
עַד דְּהוּא תַּמָּן, נְחַת מִטְּרָא.
שְׁמַע קָלֵיהּ, אָמַר:
"אֶלֶף אֲלָפִין וְרִבְּיֵ רִבְבוֹת
אָנוּ חַיָּבִין לְהוֹדוֹת לִשְׁמְךָ מַלְכֵּנוּ,
עַל כָּל טִפָּה וְטִפָּה שֶׁאַתָּ מוֹרִיד לָנוּ,
שֶׁאַתָּ גּוֹמֵל טוֹבָה לַחַיָּבִים".
אֲמַר לֵיהּ:
הָדָא, מְנָא לָךְ?
אֲמַר לֵיהּ:
הָכֵן הֲוָה רַבִּי סִימוֹן רַבִּי מִבְרֵךְ
עַל יְרִידַת גְּשָׁמִים.

וְכַמָּה גְּשָׁמִים יֵרְדוּ, וְיִהֵא בָּהֶן כְּדֵי רְבִיעָה?
מְלֹא כְלִי מַחְזִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים.
דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
כַּתְּחִלָּה, טֶפַח, וּבַשְּׁנִיָּה, שְׁנֵי טְפָחִים,
וּבַשְּׁלִישִׁית, שְׁלֹשָׁה טְפָחִים.
תְּנֵי:
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר:
אֵין לָךְ טֶפַח שֶׁהוּא יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה,
שֶׁאֵין הָאָרֶץ מַעֲלָה כְּנֶגְדּוֹ שְׁנֵי טְפָחִים.
מָה טַעְמָא?
(תְּהִלִּים מב,ח) "תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ".
אָמַר רַבִּי לֵוִי:
הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים זְכָרִים, וְהַתַּחְתּוֹנִים נְקֵבוֹת.
מַה טַעַם?
(יְשַׁעְיָה מה,ח) "תִּפְתַּח אֶרֶץ וְיִפְרוּ יֶשַׁע,
וּצְדָקָה תַּצְמִיחַ יַחַד, אֲנִי יי בְּרָאתִיו".
"תִּפְתַּח אֶרֶץ", כַּנְּקֵבָה הַזֹּאת,
שֶׁהִיא פּוֹתַחַת לִפְנֵי הַזָּכָר.
"וְיִפְרוּ יֶשַׁע", זוֹ פִּרְיָה וְרִבְיָה.
"וּצְדָקָה תַּצְמִיחַ יַחַד", זוֹ יְרִידַת הַגְּשָׁמִים.
"אֲנִי יי בְּרָאתִיו", לְכָךְ בְּרָאתִיו:
לְתִקּוּנוֹ וּלְיִשּׁוּבוֹ שֶׁלָּעוֹלָם.
רַבִּי אַחָא,
וּתְנֵי לַהּ בְּשֵׁם רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:
וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ רְבִיעָה?
שֶׁהִיא רוֹבַעַת אֶת הָאָרֶץ.
רַבִּי חֲנִינָא בַּר יָקָא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה:
שָׁרְשֵׁי חִטָּה בּוֹקְעִין בָּאָרֶץ חֲמִשִּׁים אַמָּה.
שָׁרְשֵׁי תְּאֵנָה רַכִּים בּוֹקְעִין בְּצוּר.
תְּנֵי:
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר:

אֵין הָאָרֶץ שׁוֹתָה אֶלָּא לְפִי חִסּוּמָהּ.
אִם כֵּן, מַה יַּעֲשׂוּ שָׂרְשֵׁי חָרוּב?
מַה יַּעֲשׂוּ שָׂרְשֵׁי שִׁקְמָה?
אָמַר רַבִּי חֲנִינָא:
אַחַת לְשִׁלּשִׁים יוֹם,
תְּהוֹם עוֹלֶה וּמַשְׁקֶה אוֹתָהּ.
וּמָה טַעְמָא?
(יְשַׁעְיָה כז,ג) "אֲנִי יי נֹצְרָהּ, לְרְגָעִים אַשְׁקֶנָּה".

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא:
תָּנֵיי תַּמָּן:
רָאָה זוֹל בָּא לָעוֹלָם, שֹׂבַע בָּא לָעוֹלָם,
נָהָר מַסְפִּיק לַמְּדִינָה, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב".
אָמְרוּ לוֹ:
מֵת אָבִיו, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת".
מֵת וְהוֹרִישׁוֹ, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב".

[בְּרָכוֹת ט,ג 1]
מַתְנִיתָה.

"בָּנָה בַיִת חָדָשׁ,
וְקָנָה כֵּלִים חֲדָשִׁים, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לִזְמַן הַזֶּה".
מְבָרֵךְ עַל הָרָעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה,
וְעַל הַטּוֹבָה מֵעֵין הָרָעָה."

[תלמוד]

אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר בָּא:
לֹא סוֹף דָּבָר חֲדָשִׁים,
אֶלָּא אֲפִלּוּ שְׁחָקִים, כְּאִלּוּ הֵם חֲדָשִׁים לוֹ.
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא:
קָנָה, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה."
נִתַּן לוֹ, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב". [73]
רַבִּי בָּא אֲבוּהּ דִּרַבִּי בָּא מָרִי בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא:
קָנָה, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה".
נִתַּן לוֹ, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב".
לָבַשׁ בְּגָדִים, אוֹמֵר:

"בָּרוּךְ מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים".
הָעוֹשֶׂה סֻכָּה לְעַצְמוֹ אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת סֻכָּה".
לְאַחֵר, "לַעֲשׂוֹת סֻכָּה לִשְׁמוֹ".
נִכְנָס לֵישֵׁב בָּהּ, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה".
מִשֶּׁהוּא מְבָרֵךְ עָלֶיהָ לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן,
אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלֶיהָ עוֹד מֵעַתָּה.
הָעוֹשֶׂה לוּלָב לְעַצְמוֹ אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת לוּלָב".
לְאַחֵר, "לַעֲשׂוֹת לוּלָב לִשְׁמוֹ".
כְּשֶׁהוּא נוֹטְלוֹ, אוֹמֵר:
"עַל נְטִילַת לוּלָב",
וּמְבָרֵךְ עָלָיו בְּכָל שָׁעָה שֶׁהוּא נוֹטְלוֹ.
הָעוֹשֶׂה מְזוּזָה לְעַצְמוֹ אוֹמֵר:
"לַעֲשׂוֹת מְזוּזָה".
לְאַחֵר, "לַעֲשׂוֹת מְזוּזָה לִשְׁמוֹ".
כְּשֶׁהוּא קוֹבְעָהּ, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת מְזוּזָה".
הָעוֹשֶׂה תְּפִלִּין לְעַצְמוֹ אוֹמֵר:
"לַעֲשׂוֹת תְּפִלִּין".
לְאַחֵר, "לַעֲשׂוֹת תְּפִלִּין לִשְׁמוֹ".
לוֹבְשָׁן, אוֹמֵר:
"עַל מִצְוַת תְּפִלִּין".
הָעוֹשֶׂה צִיצִית לְעַצְמוֹ אוֹמֵר:
"לַעֲשׂוֹת צִיצִית".
לְאַחֵר, "לַעֲשׂוֹת צִיצִית לִשְׁמוֹ".
נִתְעַטֵּף בָּהּ, אוֹמֵר:
"עַל מִצְוַת צִיצִית".
הַתּוֹרֵם, וְהַמְּעַשֵּׂר אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו,
וְצִוָּנוּ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר".
לְאַחֵר, "לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר לִשְׁמוֹ".
הַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ לוֹמַר:
"בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַשְּׁחִיטָה".
הַמְכַסֶּה אֶת הַדָּם אוֹמֵר:
"עַל כִּסּוּי הַדָּם".
הַמָּל צָרִיךְ לוֹמַר:
"בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַמִּילָה".
אָבִי הַבֵּן אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו,
וְצִוָּנוּ לְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁלְּאַבְרָהָם אָבִינוּ".
הָעוֹמְדִים שָׁם צְרִיכִין לוֹמַר:
"כְּשֵׁם שֶׁהִכְנַסְתּוֹ לַבְּרִית,
כֵּן תַּכְנִיסֵהוּ לַתּוֹרָה וְלַחֻפָּה".

הַמְבָרֵךְ צָרִיךְ לוֹמַר:
"בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדֵּשׁ יָדִיד מִבֶּטֶן וְחוֹק בִּשְׁאֵרוֹ שָׂם,
וְצֶאֱצָאָיו חָתַם בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ.
עַל כֵּן בִּשְׁכַר זֹאת אֵל חַי חֶלְקֵנוּ צוּרֵנוּ,
צַוֵּה לְהַצִּיל יְדִידוּת שְׁאֵרֵנוּ מִשַּׁחַת.
בָּרוּךְ אַתָּה יי, כּוֹרֵת הַבְּרִית".

מִצְוֹות, אֵימָתַי מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן?
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:
עוֹבֵר לַעֲשׂיָתָן.
רַב חוּנָא אָמַר:
בְּשָׁעַת עֲשׂיָתָן.
אָתְיָא דְּרַב חוּנָא כִּשְׁמוּאֵל,
דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בּוּן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל:
כָּל הַמִּצְוֹות טְעוּנוֹת בְּרָכָה בְּשָׁעַת עֲשׂיָתָן,
חוּץ מִתְּקִיעָה וּטְבִילָה.
וְיֵשׁ אוֹמְרִים:
אַף קִדּוּשִׁין בִּבְעִילָה.
אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
אִית לָךְ חוֹרַיִי: תִּפְלִין
עַד דְּלָא יַבֵּהּ, לָא יַבֵּהּ; <עד שלא נתן אותה, לא נתן אותה>
מִן דְּיַבֵּהּ, הָא יְהִיבָה. <משנתן אותה, הרי היא נתונה>

שְׁחִיטָה,
אֵימָתַי הוּא מְבָרֵךְ עָלֶיהָ?
רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר:
עוֹבֵר לִשְׁחֹט.
רַבִּי יוֹסֵה בַּר נְהוֹרַי אוֹמֵר:
מִשֶּׁיִּשְׁחֹט.
לָמָּה?
שֶׁמָּא תִּתְנַבֵּל בִּשְׁחִיטָתָהּ.
מֵעַתָּה, מִשֶּׁיִּבְדֹּק הַסִּימָנִין!
חֶזְקַת בְּנֵי מֵעַיִם כֹּשֶׁר.
רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבָּנִין דִּתְמַן:
שְׁחָטָהּ וְאָכְלוּ זְאֵבִים בְּנֵי מֵעֶיהָ, כְּשֵׁרָה,
שֶׁחֶזְקַת בְּנֵי מֵעַיִם כֹּשֶׁר.
וְחָשׁ לוֹמַר שֶׁמָּא נִקְּבוּ.
חֶזְקַת בְּנֵי מֵעַיִם כֹּשֶׁר.

[בְּרָכוֹת ט,ג 2]
הֲלָכָה.

"וְהַזּוֹעֵק לְשֶׁעָבַר,
הֲרֵי זֶה תְּפִלַּת שָׁוְא.
כֵּיצַד?

הָיְתָה אִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת, וְאָמַר:
"יְהִי רָצוֹן שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר",
הֲרֵי זוֹ תְּפִלַּת שָׁוְא."

[תלמוד]

הִבְּית רַבִּי יַנַּי אָמְרִין:
בְּיוֹשֶׁבֶת עַל הַמַּשְׁבֵּר הִיא מַתְנִיתָא.
הָא קֹדֶם לָכֵן, יְצַלֵּי.
עַל שֵׁם:
(יִרְמְיָה יח,ו) "הִנֵּה כַחֹמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר".
רַבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם הִבְּית יַנַּי:
עִקָּר עִבּוּרָהּ שֶׁלְּדִינָה זָכָר הָיָה.
מֵאַחַר שֶׁנִּתְפַּלְּלָה רָחֵל, נַעֲשֵׂית נְקֵבָה.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(בְּרֵאשִׁית ל,כא) "וְאַחַר, יָלְדָה בַּת,
וַתִּקְרָא אֶת שְׁמָהּ דִּינָה".
מֵאַחַר שֶׁנִּתְפַּלְּלָה רָחֵל, נַעֲשֵׂית נְקֵבָה.
וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם הִבְּית רַבִּי יַנַּי:
אִמֵּנוּ רָחֵל מִנְּבִיאוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת הָיְתָה.
אָמְרָה:
עוֹד אַחֵר יִהְיֶה מִמֶּנִּי.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(בְּרֵאשִׁית ל,כד) "יֹסֵף יי לִי בֵּן אַחֵר".
"בָּנִים אֲחֵרִים" לֹא אָמְרָה,
אֶלָּא, עוֹד אַחֵר יִהְיֶה מִמֶּנִּי.

[בְּרָכוֹת ט,ג 3]

הָיָה בָא בַדֶּרֶךְ,
וְשָׁמַע קוֹל צְוָחָה בָעִיר, אָמַר:
"יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְתוֹךְ בֵּיתִי",
הֲרֵי זוֹ תְּפִלַּת שָׁוְא.

[תלמוד]

מָהוּ אוֹמֵר?
"בָּטוּחַ אֲנִי שֶׁאֵין אֵלּוּ בְתוֹךְ בֵּיתִי."
הִלֵּל הַזָּקֵן אוֹמֵר:
(תְּהִלִּים קיב,ז) "מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא,
נָכוֹן לִבּוֹ בָּטֵחַ בַּיי".

[בְּרָכוֹת ט,ד 1]

"נִכְנָס לִכְרַךְ, מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם,

אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ.״

[תלמוד]

בִּכְנִיסָתוֹ מָהוּ אוֹמֵר?
״יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי,
שֶׁתַּכְנִיסֵנִי לִכְרַךְ זֶה בְּשָׁלוֹם.״
בִּיצִיאָתוֹ מָהוּ אוֹמֵר?
״מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי,
שֶׁהוֹצֵאתָנִמ מִכְּרַךְ זֶה בְּשָׁלוֹם״.

[בְּרָכוֹת ט,ד 2]

בֶּן עַזַּי אוֹמֵר:
אַרְבַּע, שְׁתַּיִם בִּכְנִיסָתוֹ וּשְׁתַּיִם בִּיצִיאָתוֹ.
וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשֶׁעָבַר,
וְצוֹעֵק לֶעָתִיד לָבֹא.

[תלמוד]

בִּכְנִיסָתוֹ הוּא אוֹמֵר:
״יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי,
שֶׁתַּכְנִיסֵנִי לִכְרַךְ זֶה לְשָׁלוֹם״.
נִכְנַס, אוֹמֵר:
״מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי,
שֶׁהִכְנַסְתָּנִי לִכְרַךְ זֶה לְשָׁלוֹם.
כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתּוֹצִיאֵנִי מִתּוֹכוֹ לְשָׁלוֹם״.
כְּשֶׁיֵּצֵא, אוֹמֵר:
״יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי,
שֶׁתּוֹצִיאֵנִי מִכְּרַךְ זֶה לְשָׁלוֹם״.
יָצָא, אוֹמֵר:
״מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי,
שֶׁהוֹצֵאתָנִמ מִכְּרַךְ זֶה לְשָׁלוֹם.
כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתּוֹלִיכֵנִי לְבֵיתִי לְשָׁלוֹם״,
אוֹ ״לִמְקוֹם פְּלוֹנִי לְשָׁלוֹם״.
הָדָא דְאַתְּ אָמַר, בִּמְדוֹרוֹת גּוֹיִם,
אֲבָל בִּמְדוֹרוֹת יִשְׂרָאֵל אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ.
וְאִם הָיָה מָקוֹם שֶׁהוֹרְגִין שָׁם,
אֲפִלּוּ בִּמְדוֹרוֹת יִשְׂרָאֵל, צָרִיךְ לְבָרֵךְ.

הַנִּכְנָס לְבֵית הַכִּסֵּא מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם:
אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ.
בִּכְנִיסָתוֹ מָהוּ אוֹמֵר?
״כָּבוֹד לָכֶם, הַמְּכֻבָּדִים מִשָּׁרְתֵי קֹדֶשׁ,
הֵרֶךְ אֶרֶץ הוּא, פַּנּוּ דֶּרֶךְ!

בָּרוּךְ הָאֵל הַכָּבוֹד״.
בִּיצִיאָתוֹ מָהוּ אוֹמֵר?
״בָּרוּךְ אֲשֶׁר יָצַרְתָּ אֶת הָאָדָם בְּחָכְמָה,
וְעָשִׂיתָ אוֹתוֹ נְקָבִים נְקָבִים, חֲלוּלִים חֲלוּלִים,
כְּנוֹנְיוֹת כְּנוֹנְיוֹת,
שֶׁאִם יִפָּתַח אַחַת מֵהֶן אוֹ יִסָּתֵם אַחַת מֵהֶם,
אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַחְיוֹת.
בָּרוּךְ רוֹפֵא כָל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת.״

הַנִּכְנָס לַמֶּרְחָץ מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם:
אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ.
בִּכְנִיסָתוֹ מָהוּ אוֹמֵר?
״יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי,
שֶׁתַּצִּילֵנִי מִשְּׂרֵפַת הָאֵשׁ,
וּמֵהֶזֵּק הַחַמִּין, וּמִן הַמַּפֵּלֶת.
וְאַל יֵאֶרַע דָּבָר בִּנְפַשִׁי,
וְאִם יֵאֶרַע דָּבָר בִּנְפַשִׁי,
תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי,
וְתַצִּילֵנִי מִזּוּ וּמִכַּיּוֹצֵא בָהּ לֶעָתִיד לָבוֹא״.
בִּיצִיאָתוֹ מָהוּ אוֹמֵר?
״מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי,
שֶׁהִצַּלְתָּנִי מִן הָאוּר״.
אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ:
הָדָא דְּאַתְּ אָמַר, בְּמֶרְחָץ שֶׁהִיא נִסֹּקֶת,
אֲבָל בְּמֶרְחָץ שֶׁאֵינָהּ נִסֹּקֶת,
אֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא ״מֵהֶזֵּק הַחַמִּין״ בִּלְבַד.
רַבִּי חִלְקִיָּה, רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
תְּפִלַּת הַמֶּרְחָץ אֵינָהּ טְעוּנָה עֲמִידָה.

[בְּרָכוֹת ט,ה 1]

״חַיָּב לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה,
כְּשֵׁם שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה,
שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים ו, ה)
״וְאָהַבְתָּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ,
בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ״.
״בְּכָל לְבָבְךָ״, בִּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ,
בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר רָע;
״בְּכָל נַפְשְׁךָ״, אֲפִלּוּ נוֹטֵל אֶת נַפְשֶׁךָ;
״בְּכָל מְאֹדֶךָ״, בְּכָל מָמוֹנֶךָ.
דָּבָר אַחֵר:
״בְּכָל מְאֹדֶךָ״,
בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ,
בְּכֹל חֶוֵי מוֹדֶה לוֹ מְאֹד מְאֹד.״

[תלמוד]

רַבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי:
עַל שֵׁם:
(תְּהִלִּים צב,ט) "וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם יי".
לְעוֹלָם יָדָךְ עַל הָעֶלְיוֹנָה.
בַּנּהַג שֶׁבָּעוֹלָם, מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם יוֹשֵׁב וְדָן,
כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן דִּימוֹס, <שחרור ופטור>
הַכֹּל מְקַלְּסִין אוֹתוֹ,
וּכְשֶׁהוּא נוֹתֵן סְפִּיקוּלָה, <חוד חנית, גזר דין ועונש בדיני נפשות>
הַכֹּל מְרַנְּנִים אַחֲרָיו.
לָמָּה? שֶׁהֵם יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ שֶׁטֶף בְּדִינוֹ.
אֲבָל הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן, אֶלָּא:
"וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם יי",
לְעוֹלָם יָדָךְ עַל הָעֶלְיוֹנָה.
רַבִּי חוּנָא בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא:
(תְּהִלִּים קא,א) "לְדָוִד מִזְמוֹר,
חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה, לְךָ יי אֲזַמֵּרָה".
אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:
אִם חֶסֶד אַתָּה עוֹשֶׂה עִמִּי, "אָשִׁירָה",
וְאִם מִשְׁפָּט אַתָּה עוֹשֶׂה עִמִּי, "אָשִׁירָה".
בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ "לְךָ יי אֲזַמֵּרָה".
אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בֵּירַבִּי יוּדָן:
(תְּהִלִּים נו,יא) "בֵּאלֹהִים אְהַלֵּל דָּבָר, בַּיי אְהַלֵּל דָּבָר",
בֵּין עַל מִדַּת הַדִּין,
בֵּין עַל מִדַּת הָרַחֲמִים, "אְהַלֵּל דָּבָר".
וְרַבָּנִין אָמְרִין:
(תְּהִלִּים קטז,יג) "כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא, וּבְשֵׁם יי אֶקְרָא",
(תְּהִלִּים קטז,ג-ד) "צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא. וּבְשֵׁם יי אֶקְרָא".
בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ "וּבְשֵׁם יי אֶקְרָא".
אָמַר רַבִּי יוּדָן בַּר פְּלָיָא:
הוּא שֶׁאִיּוֹב אָמַר:
(אִיּוֹב כ,כא) "יי נָתַן וַיי לָקָח, יְהִי שֵׁם יי מְבֹרָךְ".
כְּשֶׁנָּתַן, בְּרַחֲמִים נָתַן.
וּכְשֶׁלָּקַח, בְּרַחֲמִים לָקַח.
וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כְּשֶׁנָּתַן, לֹא נִמְלַךְ בִּבְרִיָּה,
וּכְשֶׁלָּקַח, נִמְלַךְ בְּבֵית דִּינוֹ.
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:
בְּכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "וַיי", הוּא וּבֵית דִּינוֹ.
בִּנְיָן אָב שֶׁבְּכֻלָּם,
(מְלָכִים א כב,כג) "וַיי דִּבֶּר עָלֶיךָ רָעָה".
עֲשֵׂה מֵאַהֲבָה וַעֲשֵׂה מִיִּרְאָה;
עֲשֵׂה מֵאַהֲבָה, שֶׁאִם בָּאתָ לִשְׁנֹא,
הַע שֶׁאַתָּה אוֹהֵב, וְאֵין אוֹהֵב שׂוֹנֵא.
וַעֲשֵׂה מִיִּרְאָה, שֶׁאִם בָּאתָ לְבַעֵט,
הַע שֶׁאַתָּה יָרֵא וְאֵין יָרֵא מְבַעֵט.

שִׁבְעָה פְּרוּשִׁין הֵן:
פָּרוּשׁ שִׁכְמִי.
וּפָרוּשׁ נִקְפִּי.
וּפָרוּשׁ קִזַּאי.
פָּרוּשׁ מָה נַכְיָה.
פָּרוּשׁ אֵדַע חוֹבָתִי וְאֶעֱשֶׂנָּה.
פָּרוּשׁ יִרְאָה.
פָּרוּשׁ אַהֲבָה.
פָּרוּשׁ שִׁכְמִי, טְעִין מִצְוָתָא עַל כִּתְפָּא.
פָּרוּשׁ נִקְפִּי, אַקִּיף לִי וַאֲנָה עָבֵיד מִצְוָה.
פָּרוּשׁ קִזַּאי,
עָבֵיד חֲדָא חוֹבָה וַחֲדָא מִצְוָה, <עושה חטא אחד>
וּמְקַזֵּז חֲדָא בַּחֲדָא.
פָּרוּשׁ מָה נַכְיָה,
מִן מָה דְּאִית לִי אֲנָא מְנַכֵּי עָבֵד מִצְוָה.
פָּרוּשׁ אֵדַע חוֹבָתִי וְאֶעֱשֶׂנָּה,
הֵי דָּא חוֹבְתָּה עַבְדֵית, <איזה חטא עשיתי>
דְּאַעְבֵד מִצְוָה כְּוָתַהּ.
פָּרוּשׁ יִרְאָה, כְּאִיּוֹב.
פָּרוּשׁ אַהֲבָה, כְּאַבְרָהָם.
אֵין לָךְ חָבִיב מִכֻּלָּם אֶלָּא פָּרוּשׁ אַהֲבָה כְּאַבְרָהָם.
אַבְרָהָם אָבִינוּ עָשָׂה יֵצֶר הָרָע טוֹב,
דִּכְתִיב: [75]
(נְחֶמְיָה ט,ח) "וּמָצָאתָ אֶת לִבָּבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ".
אָמַר רַבִּי אַחָא:
וְהִפְסִיד? אֶלָּא,
"וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית, לָתֵת אֶת אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי".
אֲבָל דָּוִד לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד בּוֹ,
וַהֲרָגוֹ בִּלְבָבוֹ.
מָה טַעְמָא?
(תְּהִלִּים קט,כב) "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי".

רַבִּי עֲקִיבָה הֲוָה קָיֵים מִתְּדֵין <עומד נידון בעינויים>
קֵמֵי טוּרְנוּס רוּפּוּס הָרָשָׁע.
וַאֲתַת עָנְתָה דִּקְרִיַת שְׁמַע.
שְׁרֵי קָרֵי קְרִיַת שְׁמַע, וּגְחַךְ.
אָמַר לֵיהּ:
סָבָא, סָבָא!
אוֹ חֵרֵשׁ אַתְּ, אוֹ מְבַעֵט בִּיסוּרִין אַתְּ!
אָמַר לֵיהּ:
תִּפַּח רוּחֵיהּ דְּהָהוּא גַּבְרָה!
לָא חֵרֵשׁ אֲנָה, וְלָא מְבַעֵט בִּיסוּרִין אֲנָה.
אֶלָּא כָּל יָמַי הָיִיתִי קוֹרֵא פָּסוּק זֶה:
(דְּבָרִים ו,ה) "וְאָהַבְתָּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ,

בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ״.
רְחַמְתִּיהּ בְּכָל לִבִּי,
וּרְחַמְתִּיהּ בְּכָל מָמוֹנִי.
וּבְכָל נַפְשִׁי, לָא הֲוָת בְּדִיקָה לִי.
וְכַדּוּן דִּמְטַת בְּכָל נַפְשִׁי,
וַאֲתַת עָנְתָּה דִּקְרִיַּת שְׁמַע,
וְלָא אִפַּלְגֵת עֲלַהּ?
לְפֵם כֵּן אֲנָה קָרֵי שְׁמַע וְגָחֵךְ.

נְחֶמְיָה עִמְסוֹנִי
שִׁמֵּשׁ אֶת רַבִּי עֲקִיבָה עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה,
וְלִמְּדוֹ:
אֶתִּים וְגַמִּים, רְבוּיִין,
אָכִין וְרַקִּין, מְעוּטִין.
אָמַר לֵיהּ:
מָהוּ הוּא הַהֵן דִּכְתִיב:
(דְּבָרִים ו,ג) ״אֶת יי אֱלֹהֶיךָ תִּירָא״?
אָמַר לֵיהּ:
אוֹתוֹ וְאֶת תּוֹרָתוֹ.

[בְּרָכוֹת ט,ה 2]

לֹא יָקָל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמִּזְרָח,
שֶׁהוּא מְכֻוָּן כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים.
וְלֹא יִכָּנֵס לְהַר הַבַּיִת בְּמַקְלוֹ וּבְמַנְעָלוֹ,
וּבַאֲפֵנְדָּתוֹ, וּבַאֲבַק שֶׁעַל רַגְלָיו,
וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ קִפַּנְדַּרְיָה, <דרך קיצור>
וּרְקִיקָה מִקֹּל וָחֹמֶר.

כָּל חוֹתְמֵי הַבְּרָכוֹת שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ:
״מִן הָעוֹלָם״.
וּמִשֶּׁקִּלְקְלוּ הַמִּינִים אָמְרוּ:
״אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד״,
הִתְקִינוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִין:
״מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם״.
וְהִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא אָדָם שׁוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בַּשֵּׁם,
שֶׁנֶּאֱמַר: (רוּת ב, ד)
״וְהִנֵּה בֹעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם,
וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים יי עִמָּכֶם״,
וְאוֹמֵר: (מִשְׁלֵי כג, כב)
״אַל תָּבוּז כִּי זָקְנָה אִמֶּךָ״.
(תְּהִלִּים קיט,קכו) ״עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ״.
רַבִּי נָתָן אוֹמֵר:
הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ, עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי.

[תלמוד]

תְּנֵי:
הַמֵּטִיל מַיִם,
הֲרֵי זֶה הוֹפֵךְ פָּנָיו כְּלַפֵּי צָפוֹן.
הַמֵּסֵךְ אֶת רַגְלָיו,
הֲרֵי זֶה הוֹפֵךְ פָּנָיו כְּלַפֵּי דָרוֹם.
רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
מִן הַצּוֹפִים וְלִפְנִים.
רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר:
בְּכָל מָקוֹם, וּבִלְבַד בִּמְקוֹם שֶׁאֵין שָׁם כֹּתֶל.
תְּנֵי:
הַמֵּסֵךְ אֶת רַגְלָיו,
לֹא יִתֵּן פָּנָיו לַמִּזְרָח וַאֲחוֹרָיו לַמַּעֲרָב,
אֶלָּא לַצִּדָּדִין.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
בְּשָׁעַת הַמִּקְדָּשׁ.
רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
מִן הַצּוֹפִים וְלִפְנִים.
רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר:
בְּכָל מָקוֹם, וּבִלְבַד בִּמְקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ כֹּתֶל.
אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה:
נִכְנַסְתִּי אַחַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לִרְאוֹת אֶת הַמַּעֲשֶׂה.
אָמְרוּ לוֹ:
מָה רָאִיתָ?
אָמַר לָהֶן:
רְאִיתִיו יוֹשֵׁב וְצִדּוֹ כְּלַפֵּי מַעֲרָב.
וְלֹא פֵרַע עַד שֶׁיָּשַׁב,
וְלֹא יָשַׁב עַד שֶׁשִּׁפְשֵׁף,
וְלֹא קִנֵּחַ בַּיָּמִין, אֶלָּא בַּשְּׂמֹאל.

אַף שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי הָיָה אוֹמֵר כֵּן:
נִכְנַסְתִּי אַחַר רַבִּי עֲקִיבָה לִרְאוֹת אֶת הַמַּעֲשֶׂה.
אָמְרוּ לוֹ:
מָה רָאִיתָ?
אָמַר לָהֶן:
רְאִיתִיו יוֹשֵׁב וְצִדּוֹ כְּלַפֵּי מַעֲרָב.
וְלֹא פֵרַע עַד שֶׁיָּשַׁב,
וְלֹא יָשַׁב עַד שֶׁשִּׁפְשֵׁף,
וְלֹא קִנֵּחַ בַּיָּמִין, אֶלָּא בַּשְּׂמֹאל.

תְּנֵי:
לֹא יִכָּנֵס אָדָם לְהַר הַבַּיִת בְּמַנְעָלוֹ וּבַאֲבַק שֶׁעַל רַגְלָיו
וּמָעוֹתָיו צְרוּרִין בִּסְדִינוֹ וַאֲפֵנְדָּתוֹ עָלָיו מִבַּחוּץ.
מַה טַּעַם?

(קֹהֶלֶת ד,יז) "שְׁמֹר רַגְלְךָ
כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים".
רַבִּי יוֹסֵה בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר:
הָרֵי הוּא אוֹמֵר:
(אֶסְתֵּר ד,ב) "וַיָּבוֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ,
כִּי אֵין לָבוֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק".
אָמַר:
לִפְנֵי לֵחָה סְרוּחָה כֵּן,
עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לִפְנֵי שַׁעַר הַמָּקוֹם.

"לֹא יַעֲשֶׂנּוּ קוֹפֶּנְדַּרְיָא, וּרְקִיקָה מִקָּל וָחֹמֶר." <דרך קיצור>
מָה אִם נְעִילָה, שֶׁהִיא שֶׁל כָּבוֹד,
אַתְּ אוֹמֵר אָסוּר,
רְקִיקָה, שֶׁהִיא שֶׁל בִּזָּיוֹן, לֹא כָּל שֶׁכֵּן?

תְּנֵי:
לֹא הָיוּ עוֹנִין אָמֵן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.
וּמָה הָיוּ אוֹמְרִים?
"בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד".
וּמִנַּיִן שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹנִין אָמֵן בַּמִּקְדָּשׁ?
תִּלְמֹד לוֹמַר:
(נְחֶמְיָה ט,ה) "קוּמוּ בָּרְכוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם
מִן הָעוֹלָם עַד הָעוֹלָם"
מִנַּיִן עַל כָּל בִּרְכָה וּבִרְכָה?
תִּלְמֹד לוֹמַר:
"וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה".

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דָּרוֹמָיָא:
שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים גָּזְרוּ בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּן,
וְהִסְכִּים בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעְלָן עִמָּהֶן,
וְאֵלּוּ הֵן:
חֶרְמָהּ שֶׁלִּירִיחוֹ,
וּמְגִלַּת אֶסְתֵּר,
וּשְׁאִילַת שָׁלוֹם בַּשֵּׁם.

חֶרְמָהּ שֶׁלִּירִיחוֹ,
(יְהוֹשֻׁעַ ז,יא) "חָטָא יִשְׂרָאֵל".
וְלֹא יְהוֹשֻׁעַ גָּזַר?
אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁהִסְכִּים בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעְלָה עִמָּהֶן.

מְגִלַּת אֶסְתֵּר.
(אֶסְתֵּר ט,כז) "קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים,
עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם,
וְלֹא יַעֲבוֹר,
לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה".

רַב אָמַר:
"וקבל" כְּתִיב, [76]
מְלַמֵּד שֶׁהִסְכִּים בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעְלָן עִמָּהֶן.

וּשְׁאֵילַת שָׁלוֹם בַּשֵּׁם.
(רות ב,ב) "וְהִנֵּה בֹעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם,
וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים יְיָ עִמָּכֶם".
וּמִנַּיִן שֶׁהִסְכִּים בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעְלָה עִמָּהֶן?
תִּלְמֹד לוֹמַר:
(שופטים ו,יב) "וַיֵּרָא אֵלָיו מַלְאַךְ יְיָ,
וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְיָ עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל".

רַבִּי אַבּוּן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
אַף הַמַּעֲשְׂרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר:
(מלאכי ג,י) "הָבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצָר,
וִיהִי טֶרֶף בְּבֵיתִי,
וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת אָמַר יְיָ צְבָאוֹת,
אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֵת אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם,
וַהֲרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דָי".
מָהוּ "עַד בְּלִי דָי"?
רַבִּי יוֹנָה, שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
דָּבָר שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְךָ לוֹמַר עָלָיו דַּי,
הוּא בְּרָכָה.
רַבִּי בֶּרֶכְיָה, רַבִּי חֶלְבּוֹ,
רַבִּי אַבָּא בַּר עִלַּי בְּשֵׁם רַב:
עַד שֶׁיִּבְלוּ שִׂפְתוֹתֵיכֶם מִלּוֹמַר:
"דַּיֵּנוּ בְּרָכוֹת, דַּיֵּנוּ בְּרָכוֹת!"

(משלי כג,כב) "וְאַל תָּבוּז כִּי זָקְנָה אִמֶּךָ".
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּירַבִּי בּוּן:
אִם נִתְיַשְּׁנוּ דִּבְרֵי תוֹרָה בְּפִיךָ,
אַל תְּבַזֶּה לָהֶן.
מָה טַעְמָא?
"וְאַל תָּבוּז כִּי זָקְנָה אִמֶּךָ".
אָמַר רַבִּי זְעֵירָא:
אִם נִזְדַּקְּנָה אִמָּתְךָ, עָמֹד וְגָדְרָהּ,
כְּשֵׁם שֶׁעָשָׂה אֶלְקָנָה,
שֶׁהָיָה מַדְרִיךְ אֶת יִשְׂרָאֵל לְפָעֲמֵי רְגָלִים.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(שמואל א א,ג) "וְעָלָה הָאִישׁ הַהוּא מֵעִירוֹ,
מִיָּמִים יָמִימָה,
לְהִשְׁתַּחֲוֹת וְלִזְבֹּחַ לַיְיָ צְבָאוֹת בְּשִׁלֹה".

(תהלים קיט,קכו) "עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ, הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ".
רַבִּי נָתָן מִסְרֵס אֶת הַמִּקְרָא:

"הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ, עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי".
רַבִּי חִלְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי סִימוֹן:
הָעוֹשֶׂה תּוֹרָתוֹ עִתִּים עִתִּים,
הֲרֵי זֶה מֵפֵר בְּרִית.
מָה טַעְמָא?
"הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ, עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי."
תְּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי:
אִם רָאִיתָ אֶת הַבְּרִיּוֹת
שֶׁנִּתְרַשְּׁלוּ יְדֵיהֶן מִן הַתּוֹרָה מְאֹד,
עֲמֹד וְהִתְחַזֵּק בָּהּ, וְאַתָּה מְקַבֵּל שְׂכַר כֻּלָּם.
מָה טַעְמָא?
'הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ, עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי'.
הִלֵּל הַזָּקֵן הָיָה אוֹמֵר:
בְּשָׁעָה דְּמִכַּנְּשִׁין, בַּדַּר,
וּבְשָׁעָה דְּמִבַּדְּרִין, כַּנֵּשׁ.
וְכֵן הָיָה הִלֵּל אוֹמֵר:
אִם רָאִיתָ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא חֲבִיבָה עַל יִשְׂרָאֵל,
וְהַכֹּל שְׂמֵחִין בָּהּ, בַּדַּר.
וְאִם לָאו, כַּנֵּשׁ.
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:
מַה הַתִּינוֹק הַזֶּה צָרִיךְ לִינַק בְּכָל שָׁעוֹת שֶׁבַּיּוֹם,
כָּךְ כָּל אָדָם שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל,
צָרִיךְ לִיגַע בַּתּוֹרָה בְּכָל שָׁעוֹת שֶׁבַּיּוֹם.
רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בַּר גָּזוֹרָה:
כָּל פִּטְטַיָּא בִּישִׁין, וּפִטְטַיָּא דְּאוֹרַיְתָא טָבִין. <פיטפוטים>
כָּל כַּרְבַיָּא בִּישִׁין, וְכַרְבַיָּא דְּאוֹרַיְתָא טָבִין. <חרישות>
אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ:
בִּמְגִלַּת חֲסִידִים מְצָאוּ כָּתוּב:
"יוֹם תַּעַזְבֵנִי, יוֹמַיִם אֶעֱזָבֶךָּ".
לִשְׁנַיִם שֶׁיָּצְאוּ, אֶחָד מִטִּבֶּרְיָא, וְאֶחָד מִצִּפּוֹרִין,
וּפָגְעוּ זֶה בַּזֶּה בַּחֲדָא מַשְׁכְּנָא.
לֹא הִסְפִּיקוּ לִפְרֹשׁ זֶה מִזֶּה,
עַד שֶׁהִלֵּךְ זֶה מִיל וְזֶה מִיל,
נִמְצְאוּ רְחוֹקִין זֶה מִזֶּה שְׁנֵי מִילִין.
לְאִשָּׁה שֶׁהָיְתָה יוֹשֶׁבֶת וּמַמְתֶּנֶת לְאִישׁ.
כָּל זְמַן שֶׁהָיָה בִּרְעוּתוֹ לְהִנָּשֵׂא לָהּ,
הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת וּמַמְתֶּנֶת לוֹ.
כֵּיוָן שֶׁהִפְלִיג דַּעְתּוֹ מִמֶּנָּה,
הִיא הוֹלֶכֶת וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר.

תְּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי מֵאִיר:
אֵין לְךָ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל
שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מֵאָה מִצְוֹת בְּכָל יוֹם.
קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמִבָּרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ,
וְאוֹכֵל אֶת פִּתּוֹ וּמִבָּרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ,
וּמִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁלְּשְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה.

וְעוֹשֶׂה שְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹות וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן.
וְכֵן הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:
אֵין לָךְ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין מִצְוֹות מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ.
תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִלִּין בִּזְרוֹעוֹ וּמְזוּזָה בְּפִתְחוֹ,
וְאַרְבַּע צִיצִיּוֹת שֶׁבְּטַלִּיתוֹ מַקִּיפִין אוֹתוֹ.
הוּא שֶׁדָּוִד אָמַר:
(תְּהִלִּים קיט,קסד) "שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ".
וְכֵן הוּא אוֹמֵר:
(תְּהִלִּים לד,ח) "חֹנֶה מַלְאַךְ יי סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם".
נִכְנַס לַמֶּרְחָץ, רָאָה אֶת עַצְמוֹ עָרוֹם. אָמַר:
אוֹי לִי שֶׁאֲנִי עָרוֹם מִן הַמִּצְוֹות!
כֵּיוָן שֶׁהִבִּיט בַּמִּילָה שֶׁלּוֹ,
הִתְחִיל לְקַלֵּס לְהַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא:
(תְּהִלִּים יב,א) "לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד".
רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא:
תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם.
מַה טַּעַם?
(יְשַׁעְיָה נד,יג) "וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יי, וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ."

[סוף פרק ט ברכות]
[סוף מסכת ברכות]